

Albinas Petrulis

GRAŽIŠKIŲ MOKYKLOS ISTORIJA

2016

Pradinė mokykla

I. Pirmoji parapijinė mokykla – 1623 m., valdiška – 1865 m.

XVI amžiaus pabaigoje – 1594 metais įkurti Gražiai – Gražiškiai ilgą laiką valdiškos mokyklos neturėjo. Pirmoji pradinė mokykla Gražiškiuose buvo įsteigta prie parapijos bažnyčios XVII amžiaus pradžioje – 1623 metais. Tad 2023 metais turėtume švęsti garbingą jos 400 metų jubiliejų!

Pirmoji valdiška valsčiaus mokykla įsteigta Graužiniuose. Gana seniai įsteigta ir Lankupėnų mokykla, kuri buvo kaip Vištyčio evangelikų – liuteronų parapijinė mokykla.

Pačiuose Gražiškiuose valdiška mokykla buvo įsteigta 1865 metais. Jos steigėjai: Edmundas Šteinys, kuris ir buvo pirmasis mokytojas, viršaitis – Dotamų Kudžma ir apylinkės gyventojai. Ją įsteigus, Graužinių mokykla nebuvo uždaryta. Gražiškiai turtingi mokyklomis! Drąsuolis Edmundas Šteinys slapta mokė ir lietuviškai. Jo mokinys Vaclovas Nivinskas buvo jo įpėdinis, kuris taip pat nesistengė mokyti lenkiškai.

Įsteigus Gražiškiuose mokyklą, ji neturėjo nuosavos patalpos. Ją nuomojo iš gyventojos Birštonienės. 1888 metais Gražiškių savivaldybė nupirko iš žydo Ickio Šaco buvusios karčiamos namą mokyklai, kuri jame išbuvo iki 1925 metų. Užėjus „cicilikmečiui“ (1905 m.) tėvai neleido savo vaikų į mokyklą, kol nebuvo įvesta lietuvių kalba (V. Strimaitis). Dr. J. Basanavičiaus knygoje „Iš lietuvių gyvenimo 1915-1917 m. po vokiečių jungu“ (Vilnius, 1919) rašė: „Gražiškiuose, kaip ir Bartninkuose, mokyklos kol kas tuščios stovi (1915 m.). Papildydamas praeitų metų pranešimą apie lietuvių po vokiečių valdžia padėjimą Vilkaviškio apskr., galiu suteikti apie šiuos 1917 m. šitokių žinių: Gražiškiuose nuo praeito rudens (1916 m.) mokytojauja lietuviškai Emilija Danilevičiūtė,ėjusi mokslus „Žiburio“ progimnazijoje Marijampolėje ir Suvalkų gimnazijoje. Žiemą ji turėjusi po 80, o dabar vasarą (1917 m.) po 40-50 vaikų, Pajevonio ir kitų parapijų, kur nėra lietuviškų mokyklų.“

1925 metais pastatyta nauja medinė mokykla, kurioje mokėsi 6 skyriai. Vienoje I aukšto klasėje mokėsi I ir III skyriai, kitoje klasėje – II ir IV skyriai, o II aukšte – mansardoje – V ir VI skyriai.

1925 m. pastatyta Gražiškių pradinė mokykla iš pietryčių pusės.

Prieš Antrąjį Pasaulinį karą šios pradinės mokyklos vedėju dirbo mokytojas Juozas Liutkevičius, kuris kartu su žmona mokytoja 1941 metų birželio 14 dieną tapo pirmomis sovietų deportacijos aukomis, buvo išvežti į Sibirą.

I-VI skyrių mokiniai su mokytojais: Vaitkevičiūte, vedėju Juozu Liutkevičiumi ir Marija Liutkevičiene 1938 m. birželio 10 d.

I-IV skyrių mokiniai su mokytojomis Vaitkevičiūte ir M. Liutkevičiene 1939 m. birželio 15 d.

Vokiečių okupacijos metais mokyklos vedėju buvo paskirtas iš Marijampolės sovietinio kalėjimo mirtininkų kameros tais pačiais metais per stebuklą suspėjęs ištrūkti gražiškietis pradinė klasių mokytojas Vincas Žebertavičius. 1944 metais, antrą kartą artėjant Raudonajai armijai, šiam pedagogui teko pasitraukti į Vakarų, kad išsigelbėtų nuo mirties. Apsigyveno JAV Detroito mieste, dirbo automobilių gamykloje. Paskutiniaisiais metais porą kartų buvo apsilankęs Lietuvoje, kartu su iš Žemaitijos kilusia žmona keliavo po šalį, džiaugėsi Lietuvos nepriklausomybe. Prieš kelis metus mirė. Ten ir atgulė amžino poilsio.

V-VI skyrių mokiniai su mokytojais: vedėju Vincu Žebertavičiumi, mokytojomis Petrute Karčiauskaite, Krasilda Matulevičiene ir kapelionu Justinu Lelešiumi, būsimu partizanu „Grafu“, „Krivaičiu“ (žuvo 1947 m. rugsėjo 24 d.)

Pradinė mokykla II Pasaulinio karo metais buvo sugriauta. 1950 metais ant jos pamatų buvo pastatyta nauja medinė dviejų aukštų vidurinė mokykla, o dabar jos vietoje stovi naujos trijų aukštų mūrinės vidurinės mokyklos, šiuo metu jau gimnazijos, šiaurinė dalis.

Po karo, esant sugriautai pradinei mokyklai, pradinės klasės mokėsi į vakarus nuo miestelio centro gyvenusio mokytojo Petro Barkausko name įrengtoje klasėje ir į šiaurės vakarus esančiame buvusio ūkininko Jono Paulavičiaus name, pastatytame ant vaizdingos daubos kranto.

1945 metais J. Paulavičiaus sodyboje atidarytos mokyklos III-IV skyrių mokiniai su mokytoja Danute Adomaitiene 1947 m. sausio 29 d.

Daugelyje Gražiškių valsčiaus kaimų, kaip ir anksčiau, taip ir po karo veikė pradinės mokyklos. Vienos iš jų turėjo specialiai šiam tikslui pastatytas patalpas, kaip pavyzdžiui, Lankupėnų pradinė mokykla, kitos dirbo ūkininkų ar valstiečių išnuomojamose patalpose. Pokario metais kai kurios iš jų buvo tapusios ir kaimo žmonių kultūros bei jaunimo pasilinksminimo centrais. Gražiškių jaunimo pokario metų gyvenimas nebūtų buvęs toks turiningas be įdomių vakarėlių, organizuotų artimiausių kaimų pradinėse mokyklose: Šilsodžio, Lankupėnų, Dotamų, Skardupių ... Be pačių Gražiškių mokyklos labiausiai numinti takeliai buvo per vaizdingas daubas į Šilsodžio pradinę mokyklą, įsikūrusią erdviame pavyzdingo valstiečio, o pokario metais politinio kalinio Kazimiero Kemežos name, kurio vakariniame gale didelėje klasėje ir vykdavo jaunimo trokštami vakarėliai. Į juos nuolat rinkdavosi ir gretimo Pajevonio valsčiaus Trilaukio ir kitų kaimų jaunimas.

II. Progimnazija

1946-1949 m.

Gražiškių progimnazija įsteigta 1946 metais už pusės kilometro nuo Gražiškių miestelio centro į vakarus Gražupių kaime į Sibirą išvežto politinio kalinio Vaclovo Barkausko erdviame gyvenamajame name. Naujai atidarytoje progimnazijoje 1946-1947 mokslo metais buvo sukomplektuotos visos I, II, III ir IV klasės. Į I klasę buvo priimti vaikai, baigę pradinės mokyklas, į II klasę – vokiečių okupacijos metais baigę penkis ar šešis skyrius. Kadangi tokių buvo nedaug, priėmė ir su keturių klasių išsilavinimu savarankiškai pasiruošusius ir eksternu išlaikiusius egzaminus iš penkių skyrių kurso. Į III ir IV klases pateko vyresni mokiniai, truputį mokslų ragavę kitur. Jose mokinių skaičius, žinoma, buvo mažesnis negu I ir II klasėse.

Pirmuosius mokyklinius suolus turėjo pagaminti patys mokinių tėvai, dažniausiai kaimynai, susiporavę po du ir gavę brėžinukus, pasikonsultavę su mokyklos direktoriumi dėl reikiamo suolo aukščio ir kitų reikalavimų. Tad klasėse nebuvo vienodų suolų, kiekvienas buvo unikalus ir pagal lentų storį, ir medienos rūšį bei spalvą.

Progimnazijos mokiniai su pedagogų kolektyvu. Sėdi iš kairės: Vincas Kasperaitis, direktorius P. Kričinas, Valerija Kančiūnaitė, Natalija Akucevičiūtė, Vytautas Adomaitis ir Vytautas Bučinskas. 1946-1947 m. m.

Pirmasis progimnazijos direktorius P. Kričinas buvo atkeltas iš Kybartų gimnazijos, kur dirbo mokytoju. Netrukus šis aukštos kultūros, mokinių pamiltas pedagogas kartu su šeima buvo ištremtas į Sibirą. Įpėdiniu tapo kitas autoritetingas ir patyręs anksčiau pradinių klasių, o įkūrus progimnaziją, jos mokytojas Vincas Kasperaitis, kaip vietinis gražiškietis, labai daug prisidėjęs prie šios gimnazijos įsteigimo, jos mokinių kontingento komplektavimo. Dar tragiškesnis likimas laukė ir šio kilnaus pedagogo, gerbiamo, sumanaus vadovo. Už kovą dėl Lietuvos nepriklausomybės sovietų valdžios buvo suimtas ir nuteistas 25 metams kalėti. Trečiuoju direktoriumi buvo paskirtas progimnazijos mokytojas Vytautas Adomaitis.

Progimnazijos I laidos mokinės su pedagogais. Sėdi iš kairės: Bernardas Gražulis, Vincas Kasperaitis, Valerija Kančiūnaitė, direktorius P. Kričinas, Natalija Akucevičiūtė, Vytautas Adomaitis ir Vytautas Bučinskas 1947 m. gegužės 17 d.

1946-1947 m. m. užbaigimo šventė. Akordeonu groja antrokas Vincas-Algimantas Kazlauskas. 1947 m. gegužės mėn.

Dramos būrelio nariai, veikalo „Laimė“ vaidmenų atlikėjai. 1947 m. gegužės 1 d.

Aukštesniųjų klasių mergaičių choras su vadovu, muzikos mokytoju, bažnyčios vargonininku Vytautu Bučinsku 1947 m. gegužės 17 d.

Progimnazijos II laida su pedagogais. Antra iš kairės sėdi mokytoja Raškevičiūtė, direktorius Vytautas Adomaitis, Valerija Kančiūnaitė, Vincas Kasperaitis, Albinas Sarpalius ir Bernardas Gražulis. 1948 m. birželio 1 d.

Progimnazijai augant buvo mokoma dviem pamainomis, nors ir jose visi mokiniai nesutilpo, todėl viena klasė mokėsi progimnazijos patalpų savininko politinio kalinio Vaclovo Barkausko brolio Petro Barkausko name, esančiame pusiaukelėje tarp miestelio ir progimnazijos. Mokytojams tekdavo per pertraukas dažnai perbėginėti į ten ir atgal. Beje, Petras Barkauskas taip pat buvo progimnazijos mokytojas, suimtas ir kurį laiką kalinamas mėginant sudaryti jam bylą apkaltinus antitarybine veikla. (Apie tai plačiau rašoma kitame šio straipsnio skyriuje).

*Progimnazijos pirmojo direktoriaus P.Kričino (stovi centre) tremtis į Sibirą
1948 m. gegužės 22 d. Išlydi šeimnininkai, grupė mokytojų ir mokinių.*

III laidos berniukai 1948 m. gruodžio mėn.

IV laida prieš sujungimą su III klase ir pavertimą didele jungtine VII vidurinės mokyklos klase – būsimąja jos II laida. Priešpaskutinėje eilėje trečia iš dešinės stovi klasės auklėtoja Liuda Gelgotaitė. 1949 m. rudenį.

III. Progimnazijos išaugimas į nepilną gimnaziją ir jos vartimas vidurine mokykla 1949-1950 m.

1949 metais progimnazija išaugo į nepilną gimnaziją, kurioje mokėsi aštuonios klasės. Tad ne visiems progimnazijos mokiniams teko ją pabaigti. Anksčiau neatsiradus gimnazijai, pirmai ir antrai buvusios progimnazijos laidoms tolimesnius mokslus teko nutraukti arba juos tęsti išvykus kitur. Tik trečia, ketvirta ir vėlesnės progimnazijos laidos galėjo nuosekliai pereiti kasmet į aukštesnes klases.

Neilgai teko džiaugtis gimnazijai šiuo skambiu, gražiu vardu, pagerėjus mokymosi sąlygomis 1951 metais pastatytoje naujoje medinėje dviejų aukštų mokykloje. Maskvai norint suvienodinti visų buvusios Sovietų sąjungos respublikų pavadinimus ir mokymo trukmę, visos progimnazijos buvo pavadintos septynmetėmis, o gimnazijos – vidurinėmis mokyklomis.

Suvienodinti mokymosi trukmę taip ir nepavyko, nes išskyrus Rusiją, kitose respublikose be rusų ir užsienio kalbų reikėjo mokytis ir savo gimtąją kalbą. Todėl Lietuvoje vidurinio mokslo trukmė liko ne 10 metų, o 11 metų. Šiuo atveju labiausiai nukentėjo 1954 metų laida. Pereinant nuo tradicinės 12 metų mokymosi trukmės prie 11 metų, išėjo taip, kad sujungus į vieną klasę dviejų metų laidas, 12 metų besimokiusios klasės mokiniai gavo 11 klasių baigimo atestatus. Taip „apvogta“ buvo ir šio straipsnio autoriaus klasė, II vidurinės mokyklos laida, kuriai norint stoti į aukštąsias ar specialiąsias vidurines mokyklas, dažniausiai vadintas technikumais, teko gerokai paprakaituoti, kadangi visoje Lietuvoje padvigubėjus abiturientų skaičiui, vietų skaičius aukštosiose ir specialiosiose vidurinėse mokyklose liko tas pats.

IV. Vidurinės mokyklos mokytojų ir mokinių rezistencinė kova prieš sovietų okupantus 1949-1953 m.

1949 metų pavasarį progimnazijoje susikūrė mokytojų ir vyresniųjų klasių mokinių būrelis, kuris palaikė ryšius su partizanais. Būrelio nariai šelpdavo partizanus pinigais, platino pogrindžio spaudą, atsišaukimus, per ryšininkus palaikė ryšius su partizanais, kai kurie sugebantys rašė eilėraščius į pogrindžio spaudą, partizanų dainų tekstus. Būreliui priklausė buvęs progimnazijos direktorius Vincas Kasperaitis, mokytojai Liuda Gelgotaitė, Petras Barkauskas, Sigitas Babinskas, paskutinės progimnazijos laidos ir būsimosios vidurinės mokyklos I laidos mokiniai Vitolis Kasperaitis (mokytojo sūnus), Vincas Algimantas Kazlauskas, Jonas Kalinauskas ir Sigitas Žališkevičius.

Šis 1949 m. pavasarį įsikūręs mokytojų ir mokinių patriotų būrelis sėkmingai veikė iki 1953 metų sausio mėnesio pabaigos, nors kai kurie jo nariai jau buvo iš Gražiškių išvykę.

Progimnazijos pedagogų kolektyvas 1949 m. Pirmoje eilėje sėdi pogrindinės grupės nariai, būsimoji politiniai kaliniai: Liuda Gelgotaitė, Sigitas Babinskas, Petras Barkauskas, antroje eilėje, centre, - grupės įkūrėjas, buvęs direktorius Vincas Kasperaitis.

Progimnazijos aukštesniųjų klasių mokinės, slaptai prižiūrėjusios žuvusio partizano Prano Lenko kapą Gražiškių kapinių rytinėje, šaltiniuotoje dalyje. Prie kauburėlio palinkusios Teresėlė Janušaitytė ir Marytė Lukoševičiūtė, stovi Aldona Berentaitė, Angelė Vyšniauskaitė, Onutė Naujokaitytė ir Aldona Kalinauskaitė. 1947 m. gegužės 5 d.

Vieną 1953-ų vasario rytą atėję į mokyklą išgirdome pritrenkiančią naujieną: naktį areštuoti ir išvežti autoritetingiausi mokytojai, o kartu su jais – grupė mūsų jaunesnių draugų – pirmos laidos abiturientų.

Jau nesutiksime mokytojo Vinco Kasperaičio, į klasę neateis ir vakarėliuose graudžių dainų nedainuos mūsų auklėtoja Liuda Gelgotaitė, savo senoviniu smuikeliu nečyruos muzikos ir vokiečių kalbos mokytojas Petras Barkauskas, x ir y tiradų lentoje nerašys greitaveiksmis matematikas Sigitas Babinskas. Draugų būryje neturėsime visuomet oraus Vitolio Kasperaičio, vakarėliuose nevirkdys armonikos arba akordeono mokyklos poliglotos (pirmasis muzikantas, fotografas, elektrikas, motociklininkas) Algimantas Kazlauskas. Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas po žiemos atostogų nesulauks dviejų lituanistų pirmakursių Jono Kalinausko ir Sigito Žališkevičiaus, buvusių pirmos laidos mokinių, sugebėjusių peršokti vieną klasę ir metais anksčiau baigti mokyklą Kalvarijoje.

Netrukus mūsų mokykla jau tapusi vidurine bus labai „pagerbta“. Sugužės, žinoma, nekviestų svečių iš pačių aukščiausių Respublikos ir Vilkaviškio rajono instancijų. Iš jų sužinosime, kad keli mūsų mokyklos mokytojai ir mokiniai aukštyn kojom vos neapvertė visos galingiausios Tarybų Sąjungos su didžiuoju karvedžiu generalisimu priešakyje. O mes visi – asilai, kad ruošiamo perversmo nematėme. Tokio perversmo, už kurį visiems „teismas“ maksimalią bausmę – po 25 metelius paskyrė. Kirskit miškus Gulago lageriuose! Ir kirto. O kai „kerti mišką – skiedros lekia“ – sako sena liaudies patarlė. Skiedros lėkė ir Gražiškiuose.

Staiga pasidarė politiškai nepatikima ir mokyklos bendrabučio, kuriame gyveno 15 mokinių, virėja – šeimininkė, garsi kulinarė Viktorija, be kurios auksinių rankų didžiausios parapijos vestuvės neapsieidavo. O kaipgi bus patikima, jei virėja – areštuoto mokytojo Vincento Kasperaičio sesuo? Apverkdami išlydėjome ir dar vieną „klasinį priešą“ – šeimininkės dukrelę, bendrabučio sielą dešimtokę Sigutę.

Pasirodo, net sostinėje patys aukščiausieji veikėjai buvo ne juokais sunerimę. 1954 m. rugsėjo 1 d. per VVPI mokslo metų atidarymą Filharmonijos salėje tuometis LKP CK sekretorius Vladas Niunka perspėjo mus, būsimuosius pedagogus, kad nebūtume tokie, kaip buvę Vilkaviškio rajono Gražiškių vidurinės mokyklos pedagogai.

1953 metais mirus Stalinui ir nusileidus jo „saulei“, 1956 metais grįžo iš sovietinės katorgos 6 politiniai kaliniai: mokytojai Liuda Gelgotaitė, Sigitas Babinskas, buvę mokiniai Vitolis Kasperaitis, Vincas Algimantas Kazlauskas, Jonas Kalinauskas, Sigitas Žališkevičius. Tik mokytojui Vincui Kasperaičiui, kaip vienminčių patriotų grupės įkūrėjui, anglies kasimo šachtose teko padirbėti dar kelis metelius. Tik po 7 metų sunkių katorgos darbų grįžo jis be sveikatos, palaužtas fiziškai ir dvasiškai. Dar pagyvenęs keletą metų, atgulė amžino poilsio Gražiškių kapinėse į brangią tėviškės žemelę, kurią mylėjo labiau negu mes visi, dėl kurios nepriklausomybės kartu su savo sūnumi Vitoliu, kolegomis mokytojais ir kitais savo mokiniais kovojo, kentėjo, pirma laiko Amžinybėn išėjo. Šiek tiek labiau pasisekė tik mokytojui Petruui Barkauskui. Metelius patardžius ir nepavykus sufabrikuoti bylos, jis nuteistas nebuvo, iš kalėjimo buvo paleistas be teisės dirbti pedagogo darbo arti savo namų.

Visas pirmasis dešimtmetis nuo progimnazijos įkūrimo 1946 metais iki 1956 metų į visą ilgametę Gražiškių mokyklos istoriją, be abejo, įeis kaip tragiškiausias ir kruviniausias, neskaitant pirmųjų 1940 metų mokytojų tremčių. Tai laikotarpis, kai „didžiojo generalisimo“ sukurtos žmonių ir žmogiškumo naikinimo mašinos smagratis buvo įgavęs maksimalų pagreitį. Kaimuose tuštėjo sodybos, o mūsų mokykloje suolai. Tuštėjo sparčiai ir skausmingai. Pasikartojančių žmonių tremčių dienomis nuolat besikeičiantys direktoriai ir mokytojai būdavo pastebimai pasikeitę, susimąstę, niūrūs, kaip ir mes, mokiniai, žiūrėdami į tuščius suolus, iš kurių jau niekada nebežvelgs žingeidžios, kraupiomis naktimis nuo gimtinės atplėštų bendraklasių akys.

Ar gali būti visa tai pamiršta, nenešiojama giliai širdyje ir vėlesniais dešimtmečiais, jei širdys dar nesurambėjusios, jei nelengva surasti anksčiau ar vėliau besimokusį mokinį, kurio šeimos nariai – tėvai ar seneliai, giminės ar kiti artimieji vienaip ar kitaip nebuvo patyrę viso šio sovietinei tikrovei būdingo košmaro ir skausmo tų žmonių, kurių šeimos nariai ar artimieji žuvo kirsdami miškus Sibiro platybėse, mirė iš bado ir liko palaidoti amžino įšalo žemėje. Tokia lemtis ištiko ne vien buvusią progimnazijos matematikos mokytoją Janiną Kaunaitę, 1967 metais mirusią Sibire, III klasės mokinę Teresėlę Janušaitę, kurios palaikus tik vėliau parsivežę iš Sibiro, šeimos nariai perlaidojo gimtųjų Gražiškių kapinėse šalia mirusių jos tėvų. Kas suskaičiuos, kiek tokių buvo iš viso? Kiek mokinių, mokytojų, jų tėvų, senelių, brolių ir seserų palaikų trūnija nežinia kur, ir nei jų ainiai, nei jokios kilnios ekspedicijos niekuomet nesuras jų kapų ir nepastatys kryželio.

1951 metais pastatyta nauja vidurinė mokykla, į kurią buvo persikelta iš buvusios progimnazijos patalpų.

Nauja mokykla iš šiaurės pusės. Fotografuota iš bažnyčios bokšto. 1953 m.

V. Mokyklos pirmųjų laidų mokymosi ypatybės 1949-1957 m.

1949 metais progimnaziją baigusi klasė buvo trečia ir jau paskutinė Gražiškių progimnazijos laida. Tų pačių metų rugsėjo 1 d. ji jau rinkosi į Gražiškių nepilnos Gimnazijos VIII klasę. (Mokykla laikinai turėjo nepilnos gimnazijos statusą). Iš progimnazijos dviejų žemesnių laidų, jas sujungus, atsirado viena didelė jungtinė VII klasė – paskui VIII klasę einanti būsimoji vidurinės mokyklos II laida.

Tragiškiausias likimas ištiko būtent pirmąją vidurinės mokyklos laidą. Dar mokantis progimnazijos IV klasėje, joje buvo 18 mokinių – 8 berniukai ir 10 mergaičių. Nuo 1951 metų šioje klasėje smarkiai sumažėjo berniukų. A.Grinčelaitis išsikėlė kitur, E.Šmitas išvežtas į Sibirą, o S. Žališkevičius ir J.Kalinauskas (kaip jau anksčiau minėta – būsimieji politiniai kaliniai) baigę IX klasę, rudenį eksternu išlaikė egzaminus į Kalvarijos vidurinės mokyklos XI klasę, kurią po metų sėkmingai baigę, tais pačiais metais įstojo į Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros fakultetą. V.Klimavičius buvo paimtas į sovietų kariuomenę. Taigi, iš 8 vyrų liko jau tik 3: V.Kasperaitis, V.A.Kazlauskas (būsimieji Stalino politiniai kaliniai) ir J.Paulavičius. Iš 18 mokinių liko tik 13. Lemtingas skaičius! Velnio tuzinas. O ko iš šėtono galima tikėtis?! Savo juodą, kruviną darbą jis tęsė toliau. Kaip jau minėta anksčiau, kartu su visais ankstesniame skyriuje išvardintais mokytojais ir mokiniais 1953 m. sausio mėnesį buvo areštuoti V.Kasperaitis ir V.A.Kazlauskas. Nelabasis nenurimo ir toliau. Tų pačių 1953 metų birželio pabaigoje vidurinės mokyklos baigimo atestatus gavo tik 6 abiturientai – 1 berniukas ir 5 mergaitės. Visi kiti, tiksliau – visos kitos gavo pataisas iš rusų kalbos, nes šio dalyko mokytojas, klasės auklėtojas, čekistas Safonov ir galvojo ir buvo „tvirtai įsitikinęs, kad jo auklėtinės tyčia nesimokė didžiojo Lenino kalbos“. Štai taip vidurinės mokyklos I laida, iš pradžių buvusi gana gausi, buvo išsteriota, išdraskyta, išniekinta, sudarkyti ne vieno likimai. Ne visos aukštosios mokyklos sutiko priimti buvusius politinius kalinius. Gabumais pasižymintiems vyrams Vincui Algimantui Kazlauskui ir Vitoliui Kasperaičiui teko pasitenkinti tik studijomis Kauno politechnikume. Jonas Kalinauskas ir Sigitas Žališkevičius tik didelių pastangų dėka vėl buvo priimti į Vilniaus Valstybinį pedagoginį institutą, iš kurio ir buvo anksčiau paimti į kalėjimą. Abu buvę Lietuvių kalbos ir literatūros fakulteto studentai šį kartą pasirinko skirtingas specialybes: Jonas grįžo į tą patį fakultetą, o Sigitas įstojo į Užsienio kalbų fakultetą studijuoti vokiečių kalbą. Deja, ir vėl juos sekė budri KGB akis. Grėsmė būti pašalintiems iškilo dar 1957 metais. Prieš vasario 16 d. juos abu vėl suėmė Vilniaus KGB. Tardė, kurie studentai, ypač lituanistai, ruošiasi minėti Vasario 16-ąją. Grasino išvežti atgal į Sibirą užbaigti bausmę. Po vasario 16 d. paleido ir kažkodėl iš instituto nepašalino. Tačiau ramybė buvo tik laikina. Vėliau, studijuojant IV kurse, Jonas iš instituto vis dėlto buvo pašalintas kaip „politiškai nesubrendęs“. Teko ieškoti atsitiktinio darbo, nereikalaujančio turimų gabumų ir gyvenimiško išsprusimo.

Sumažėjusi buvusioji progimnazijos III laida, vidurinės mokyklos I laida 1952 m. birželio 22 d., baigusi X klasę. Centre klasės auklėtojas Sigitas Babinskas.

I laidos likučiai – 6 mokiniai antroje eilėje – su pedagogų kolektyvu 1953 m. liepos 3 d.

Sigitui Žališkevičiui pavyko baigti institutą, tačiau tuometinis Švietimo ministras S. Pupeikis paskyrimo į darbą nedavė sakydamas, kad tokie žmonės neturi teisės auklėti jaunosios kartos. Gerų žmonių dėka jam susirasti darbą pavyko Širvintų rajone. Jau vėliau, dirbant Marijampolėje, dar porą kartų buvo kviečiamas į saugumą, klausinėjamas, ar nepalaiko ryšių su buvusiais bendrablyiais.

Čia tenka dar kartą priminti, kad panašūs likimai lydėjo ir visus keturis politinius kalinius pedagogus. Kaip anksčiau minėta, dirbti pagal savo profesiją nebuvo leista ne tik mokytojams Vincui Kasperaičiui ir Petruui Barkauskui, bet ir Liudai Gelgotaitėi bei Sigitui Babinskui. Liudai Gelgotaitėi tik per malonę pavyko įsidarbinti Jonavoje vaikų lopšelio – darželio auklėtoja, o Sigitui Babinskui teko pasitenkinti tik sunkvežimio vairuotojo pareigomis.

Gražiškių vidurinės mokyklos II laidos (1954 m.) likimas nepalyginamai lengvesnis už tragišką I laidos likimą. Jis, žinoma, nepažymėtas nei represijomis, nei kalėjimais. Šėtonas kišo pagalius į šios antros laidos ratus tik žymiai apsunkindamas jos abiturientams stojimo į aukštąsias mokyklas sąlygas dėl anksčiau jau minėtos vidurinės mokyklos reformos – sujungiant dviejų metų laidas į vieną jungtinę klasę ir „apvogdamas“ vieną iš tų klasių, kurios mokiniai, mokėsi 12 metų, gavo tik 11 klasių baigimo atestatus.

II laida dėl jau minėtų aplinkybių buvo didžiausia Gražiškių vidurinės mokyklos laida. Klasėje mokėsi 38 mokiniai: 12 berniukų ir 26 mergaitės. Dėl savo gausumo, amžiaus ir brandumo laida mokykloje buvo laikoma aktyviausia. Jai aktyviai dalyvaujant, buvo naujai įrengtos ar patobulintos sporto aikštelės. Šios laidos berniukai vežė iš miško medieną, reikalingą sporto aikštelių įrenginiams, dalyvavo jos apdirbime. Klasė garsėjo sportiniais laimėjimais rajono spartakiadose, aktyviai dalyvavo įvairiuose meno saviveiklos būreliuose, su vaidinimais, dainomis ir šokiais nuolat pasirodydavo ne tik savo mokykloje, bet ir aplinkinių mokyklų scenose. Mokinių pasilinksminimuose dažniausiai buvo grojama armonika arba akordeonu, šokami tie patys tradiciniai mūsų tėvų šokiai.

Abitūros egzaminus mūsų II laida išlaikė sėkmingai. Išleistuves pagal egzistavusias tradicijas suorganizavo po mūsųėjusi III laida. Iškilmingas aktas — brandos atestatų įteikimas vyko mokyklos II aukšto koridoriuje, kuriame vykdavo visi mokinių susirinkimai ir vakarėliai, kadangi mūsų „medinukėje“ nei aktų salės, nei sporto salės nebuvo. Kūno kultūros pamokos žiemą ir eiliniai mokinių pasilinksminimai vykdavo mokyklos I aukšto koridoriuje. Tiems tikslams abiejų aukštų koridoriai statant mokyklą buvo šiek tiek paplatinti.

Išleistuvių vaišės vyko toje pačioje mūsų klasėje. Linkėjimai ir tostai buvo skelbiami geriant kavą, kurios buvo išvirta pilnas bidonas ...

Dviejų metų laidas sujungus, II laidos klasės auklėtojais buvo - Liuda Gelgotaitė, A. Melnikas, Aldona Kontrauskaitė (Šventoraitienė). Klasė ypač džiaugėsi auklėtojais Liuda Gelgotaitė, o jai tapus politine kaline, po A. Melniko — Aldona Kontrauskaite, kurios nuoširdžiai rūpinosi savo auklėtiniais, sirgo už juos, „neskandino“ jų, kaip tai pasiėlgė liūdnai pagarsėjęs I laidos „auklėtojas“ čekistas Safonov, sutrypęs beveik visų savo auklėtinių likimus...

*Vidurinės mokyklos II abiturientų laida su klasės auklėtoja
Aldona Kontrauskaite – Šventoraitiene (sėdi centre) 1954 m. birželio 24 d.*

Mokantis I, II, III laidoms, mokyklos direktoriai buvo P. Kričinas, V. Kasperaitis, V. Adomaitis, J. Žievys, M. Drūtytė (Aguonienė).

Visam laikui atmintyje išlikę ir nuoširdžiausiai prisimenami, direktoriai tremtinys P. Kričinas, politinis kalinys V. Kasperaitis, V. Adomaitis, M. Drūtytė (Aguonienė). Visi jie pasižymėjo aukšta kultūra, tolerancija, mokinių psichologijos supratimu, mylėjo savo mokinius, buvo mylimi jų, gerbiami mokytojų kolektyvo. Brandos atestatus mūsų laida gavo iš visuomet orios, susikaupusios direktorės M. Drūtytės (Aguonienės).

Didžiausias kontrastas Jiems buvo 1951/52 mokslo metais direktoriumi paskirtas P. Žievys. Tai buvo tikras despotas mokiniams, o ypač mokytojams. Kiekvieną sekmadienį, kai bažnyčioje būdavo laikomos šv. Mišios, mokykloje vykdavo susirinkimai, kuriuose privalėjo dalyvauti visi mokiniai ir mokytojai. Susirinkimuose būdavo kalbama ateistinėmis temomis arba garbinamos komunizmo statybos... Šis bolševikiniam režimui akiai parsiadavęs pedantas kiekvienai klasei turėjo užsivedęs atskirą sąsiuvinį, kuriame kiekvienas tos klasės mokinys turėjo savo lapą „nuodėmėms“ registruoti. Šis sąsiuvinis kartu su kitais direktoriui „ypatingai svarbiais“ dokumentais buvo kruopščiai saugojamas specialiai staliaus padarytoje mažoje spintelėje, kurią direktorius visą laiką užsirakindavo... Mokytojai ir mokyklos sargai ne kartą buvo pastebėję P. Žievį pamokų metu pasiklausantį už klasės durų, ar kartais mokytojas nekalba prieš tarybų valdžią, neagituoja mokinių. Nelengva buvo mokytojams vesti pamokas žinant, kad vyksta tokios „vizitacijos“...

Dėl savo žiaurumo, intrigų, kitų neigiamų charakterio savybių ir stambaus kūno sudėjimo P. Žievys mokinių buvo pravardžiuojamas kuperiu. Despotui priešus liepto galą ir jį pakeitus direktoriaus pavaduotoja M. Drūtyte, pedagogai ir mokiniai pajuto tikrą atgaivą...

Gavus brandos atestatus, daugiausiai II laidos abiturientų pasirinko pedagogų ir medikų profesijas. Mat, tuo metu didžiausi autoritetai mokiniams buvo mokytojai ir ambulatorijos felčeris. Kitų profesijų atstovų tuo metu Gražiškiuose nebuvo, todėl mokiniai apie jas mažai žinojo. Iš 38 abiturientų į aukštąsias mokyklas įstojo tik 5 mokiniai - 2 berniukai ir 3 mergaitės. Iš jų - 4 į Vilniaus Valstybinį pedagoginį institutą ir 1 į Kauno kūno kultūros institutą. Pedagoginiame institute 1 berniukas ir 1 mergaitė pasirinko studijuoti lietuvių kalbą ir literatūrą, o 2 mergaitės - vokiečių kalbą. Nemažai mergaičių įstojo į

pedagogines mokyklas, ruošiančias pradinį klasių mokytojus ir medicinos mokyklas, ruošiančias medicinos felčerius ir seseles. Kiti įstojo į kitas mokyklas ar kur nors įsidarbino. Daugelis berniukų buvo paimti į sovietų armiją, kur turėjo paaugoti kelis gražiausius savo jaunystės metus tolimiausiuose sovietų sąjungos kraštuose. Šiems vienokius ar kitokius mokslus teko baigti tik atitarnavus armijoje.

II laida gyva ir dabar - 2014 metais šventė vidurinės mokyklos baigimo 60-metį. Jos mokiniai visus tuos metus kas 5 metai, o dabar jau kas antri renkasi prie savo pasodinto, 2000 metų liepos mėnesį buvusio Gražiškių bažnyčios kunigo, buvusio tremtinio Gintauto Steponaičio pašventinto draugystės ažuolo, pažymėto paminkline ketaus lenta: „Kad vaikų vaikai atmintų...“

III abiturientų laida, vidurinę mokyklą baigusi 1955 metais, dar taip pat vienaip ar kitaip pajuto aukščiau minėtų represijų pasekmes, iš arti matė, kaip susidorojama su geriausiais pedagogais, į lagerius išvežami ne tik jie, bet ir jų mokiniai, į Sibirą su šeimomis tremiami įvairiausio amžiaus mokiniai, bendraklasiai. Kaip jau anksčiau minėta, šios laidos mokinė Sigitė kartu su mama, bendrabučio šeimininke, turėjo palikti bendrabutį vien dėl to, kad šios brolis mokytojas - politinis kalinys... Ši klasė buvo beveik 2 kartus mažesnė už II laidos klasę. Ją baigė 20 mokinių – 8 berniukai ir 12 mergaičių. Paskutiniaisiais metais klasės auklėtojas buvo Algimantas Kačergius. Brandos atestatus įteikė jau vėl kita direktorė A. Tamošiūnaitė – Astromskienė, pakeitusi iš Gražiškių išvykusią M. Drūtytę – Aguonienę. Tai buvo stipri, vieninga, draugiška klasė, daug pasiekusi moksle, sporte, meno saviveikloje, pasižymėjusi savo dvasingumu ir kūrybiškumu...

III laida, išleidusi II laidos abiturientus, 1954 m. birželio mėn. – būsimieji 1955 m. abiturientai su pedagogais. Sėdi iš kairės: Vytautas Uleckas, direktorė Marija Drūtytė – Aguonienė, klasės auklėtoja Sabina Vitkauskaitė, Teresė ir Vincas Vaišnoros.

IV abiturientų laida, kurioje mokėsi 16 mokinių – 5 berniukai ir 11 mergaičių buvo pirmoji laida, atestatus gavusi jau nusileidus Stalino saulei – 1956 metais N. Chruščiovui demaskavus Stalino asmenybės kultą, išaiškinus visus jo žvėriškus nusikaltimus...

Ši klasė išsiskiria ir tuo, kad į ją atėjo iš sovietų armijos sugrįžęs baigti vidurinę mokyklą buvęs tragiškosios I laidos mokinys, taip pat rezistencinių kovų dalyvis Vytautas Valentas Klimavičius. Jo namuose slaptai buvo švenčiamas abiturientų šimtadienis, kuriame dalyvavo ir mokytojai. Šią šventę švęsti mokyklose buvo neleidžiama, nes ji buvo laikoma atgyvenusia „buržuazinių laikų tradicija“...

Tačiau ir pasijutus šiokiam tokiam politiniam atšilimui, dar nereiškė, kad jau galima laisvai atsidusti. Šėtono dvasia dar buvo gyva ir toliau dirbo savo šėtonišką darbą. Savo nešvarius nagus jis parodė ir mūsų mokykloje. Nors po 25 metus kalėjimo gavę politiniai kaliniai pedagogai ir buvę mokiniai 1956 metais iš kalėjimo jau buvo paleisti (išskyrus Vinčą Kasperaitį, kuriam, vis dėlto, teko dar kelis metelius pasėdėti), 1957 metų vasarą tuometinės mokyklos direktorės A. Astromskienės surengtame penkių abiturientų laidų susitikime nelabojo įsikišimo neišvengta. Kadangi su penktąja laida brandos atestatus gavo ir iš kalėjimo grįžę ir 1956 m. rugsėjo 1 dieną į baigiamąją klasę priimti buvę politiniai kaliniai V. Kasperaitis ir V. A. Kazlauskas, o be jų gražiai suorganizuotame gausiame susitikime dalyvavo ir kiti buvę politiniai kaliniai pedagogai ir mokiniai, nelabai tai buvo peilis po kaklu. Mokyklos direktorė A. Astromskienė buvo apkaltinta „lagerininkų“ susitikimo suruošimu ir už tai atleista iš direktorės pareigų... Beje, apie tai buvo žinoma ir sostinėje! Iš pedagoginės praktikos iškviestas Vilniaus Valstybiniame pedagoginiame institute tuo metu studijuojantis šių eilučių autorius buvo nuvežtas į KGB ir klausinėjamas, ar buvę politiniai kaliniai neagitavo prieš tarybų valdžią, kaip jie elgėsi..?! Pasirodė, kad Gražiškių vietinės „žvalgybos“ dėka apie minėto penkių laidų susitikimo dalyvių sąstatą čia viskas puikiai žinoma...

IV laida su klasės auklėtoja Marija Vilkiene 1956 m. birželio mėn.

*Mokyklos tautinių šokių būrelis 1953 m. lapkričio 7 d.
Vadovas Vytautas Uleckas (stove paskutinėje eilėje centre).*

Tad, neeilinė ir V mokyklos laida, priglaudusi 2 žymiai vyresnius mokinius, politinius kalinius, kurie turėjo brandos atestatus gauti dar 1953 metais, mokydamiesi I laidoje. Netipiškas ir šeštosios iš eilės direktorės A. Astromskienės atsisveikinimas su pareigomis dėl to, kad daug triūso įdėjo organizuodama ir pravedama pirmąjį tradicinį penkių laidų susitikimą, visam laikui likusį daugelio buvusių šios mokyklos mokinių širdyse ir prisiminimuose...

Štai tai tokią „estafetę“, tokį palikimą iš pirmojo progimnazijos ir vidurinės mokyklos egzistavimo dešimtmečio gavo 1957 metų rudenį antrą mokyklos dešimtmetį su šeštąja abiturientų laida pradėdamas septintasis direktorius J. Graužys... Jam ir dar penkiems direktoriams teks daugiau kaip tris dešimtmečius vienaip ar kitaip laviruoti sovietinės švietimo sistemos pinklėse, neretai paklusti kvailiems iš Maskvos gaunamiems respublikos valdžios reikalavimams, neribotam rajono švietimo skyriaus ir kitų įstaigų spaudimui, kai visas mokymo ir auklėjimo procesas buvo grindžiamas mokinių komunistinio auklėjimo, proletarinio internacionalizmo, sovietinio patriotizmo dvasia, kai visuomenės mokslo vadovėliuose, iš kurių mokėsi abiturientai, skyriuje apie nacionalinių santykių vystymąsi ir nacionalinių kalbų likimą buvo rašoma: „... Be abejo, ateityje visos Tarybų sąjungos tautos kalbės viena kalba – Lenino, Lomonosovo, Puškino kalba...“

Šioje marksizmo - leninizmo dvasioje daugmaž vienodai, be ypatingų sukrėtimų kaip anksčiau, pradėdant VI laida, murkdysis dar 33 abiturientų laidos su šimtais mokinių, dešimtimis pedagogų ir vėl šešiais direktoriais: J. Graučiu, A. Jarmala, J. Karvausku, A. Rusecku, J. Rožu, V. Vyšniausku. Šiam teks laimė pabuvoti ir pirmuoju direktoriumi atgavus Lietuvos nepriklausomybę. Kadangi to ilgo laikotarpio abiturientų laidų mokymosi sąlygos buvo maždaug panašios, rašyti apie kiekvieną atskirai nevertėtų...

1953 m. naujametinis šachmatų turnyras. Mokytojas Vincas Kasperaitis stebi, kaip žaidžia I laidos mokinys Vincas – Algimantas Kazlauskas su žemesnių klasių mokiniais. Sausio 23 d. jie abu su kitais mokytojais ir mokiniais bus areštuoti.

*Visas pedagogų kolektyvas 1952-1953 m. m. su X klase – būsimąja 1955 m. III laida.
Sėdi iš kairės: V. Jurgelevičius, Safonov, Gustaitė, direktorė Marija Drūtytė, I. Snapkauskienė, S. Vitkauskaitė, A. Kontrauskaitė, A. Šalčiūtė, Augulis. Centre stovi M. Šventoraitis.*

Pedagogų kolektyvas 1954 m. II laidos išleistuvių dieną mokyklos balkone: A. Anfimovas, A. Šalčiūtė, S. Vitkauskaitė, J. Lebetkevičius, direktorė Marija Drūtytė - Aguonienė, V. Uleckas ir klasės auklėtoja Aldona Kontrauskaitė – Šventoraitienė.

V laidos mokiniai su klasės auklėtoja Natalija Mažeikaite (sėdi centre) išleistuvių dieną, 1957 m. birželio mėn. Šioje laidoje buvo priglauti iš sovietų lagerių grįžę politiniai kaliniai, buvę I laidos mokiniai Vincas – Algimantas Kazlauskas (stovi antras iš kairės) ir Vitolis Kasperaitis (antras iš dešinės).

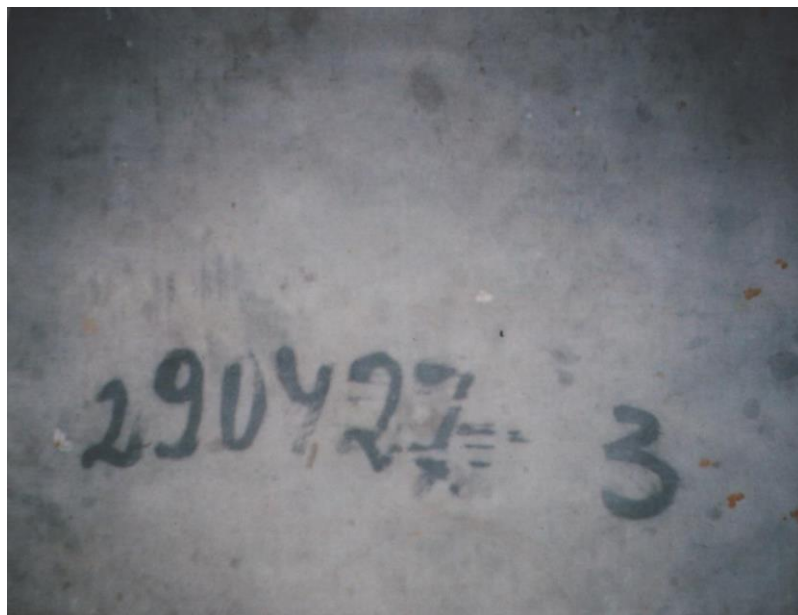
5 laidų susitikimo V laidos išleidimo proga prezidentas. Kalba direktorė Albina Astromskienė. 1957 m. birželio mėn.

5 laidų susitikime susirinko turėję būti I laidos abiturientai. Jų tarpe – 4 buvę politiniai kaliniai: J. Kalinauskas (pirmas iš kairės), S. Žališkevičius (pirmas iš dešinės), V.A. Kazlauskas (antroje eilėje pirmas iš dešinės) ir V. Kasperaitis (antras iš dešinės). Centre – direktorė Albina Astromskienė, šalia jos – Kybartų rajono švietimo skyriaus vedėjas, prieš tai buvęs klasės auklėtojas ir progimnazijos direktorius, Vytautas Adomaitis.

Buvęs progimnazijos direktorius Vincas Kasperaitis (trečioje eilėje antras iš dešinės) Irkutsko griežto režimo lageryje, angliakasių brigadoje 1957 m.

Mokytojo Vinco Kasperaičio, politinio kalinio, krepšys, kuriame parsinešė asmeninius daiktus iš Stalino lagerio. Tokiu numeriu buvo paverstas ir vadinamas Tautos patriotas.

XIV laida išleistuvių dieną 1966 m. birželio mėn. Penkta iš kairės sėdi klasės auklėtoja Karina Jagminienė.

VI. NAUJOS MOKYKLOS STATYBA IR TOLIMESNĖ JOS RAIDA 1962 – 1976 m.

Ant prieškarinės pradinės mokyklos pamatų 1951 metais pastatytoje dviejų aukštų medinėje mokykloje buvo mokomasi iki tol, kol buvo pastatyta dabartinė trijų aukštų mūrinė mokykla. Ši buvo statoma dviem etapais. Iš pradžių pastatytas buvusios medinės mokyklos dviejų aukštų plytinis priestatas (dabartinės mokyklos šiaurės - rytų dalis). Vėliau, norint statyti dabartinę trijų aukštų mokyklą, reikėjo nugriauti visą medinę mokyklą, likusią į vakarus nuo priestato (šiuo metu čia yra naujosios mokyklos vestibulis, rūbinė ir kita). Kad būtų kur mokytis, prieš tai buvo pastatyti 4 mediniai standartiniai gyvenamieji vieno aukšto nameliai (2 – į pietus nuo kapinių ir 2 vakarinėje miestelio centro dalyje. Juose buvo įrengtos klasės. Tokiose sąlygose vidurinė mokykla dirbo, kol buvo pabaigta statyti visa trijų aukštų šiuolaikinė, su visais patogumais mokykla, turinti sporto salę, valgyklą, vidaus tualetus ir kita... Ši mokykla pastatyta 1976 metais. 1979 metais prie pagrindinio mokyklos korpuso pastatytas mokinių bendrabutis, kuriame tilpo 80 toliau nuo mokyklos gyvenančių vaikų. Vėliau, reformuojant švietimo sistemą ir mažėjant mokinių skaičiui, organizavus mokinių vežiojimą geltonaisiais autobusiukais, 1985 m. bendrabutis panaikintas. Pirmame šio korpuso aukšte įsikūrė Gražiškių seniūnijos administracija, o antrą aukštą mokykla pritaikė kitoms savo reikmėms. Čia įsikūrė technologijų, informatikos kabinetai, biblioteka, muziejus.

Pirmasis mokyklos bendrabutis (tuo metu vadintas internatu) buvo įkurtas 1952 metais anksčiau minėtoje į Sibirą išvežto ūkininko Jono Paulavičiaus sodyboje, kurioje prieš tai mokėsi pradinės klasės. Šiame bendrabutyje tilpo 15 mokinių – 6 berniukai ir 9 mergaitės.

Be dviejų miegamųjų, skirtų berniukams ir mergaitėms, buvo įrengtas pamokų ruošimo kambarys, kuris atliko ir valgomojo bei laisvalaikio praleidimo kambarį. Kituose dviejuose kambarėliuose gyveno bendrabučio auklėtoja ir šeiminkė. Reikiamus maisto produktus privalėjo susivežti patys mokiniai. Valdžia nemokamai skyrė tik duoną, kurią nustatytu laiku su maišu turėjo iš parduotuvės parsinešti patys mokiniai. Vėliau, iš senojo valsčiaus pastato išsikėlus kolchozo valdybai, apylinkės tarybai ir kitoms įstaigoms, bendrabutis buvo iškeltas į minėtas patalpas, kuriose šiuo metu įsikūręs paštas. Senosiose patalpose buvo likusi tik valgykla, į kurią mokiniai eidavo maitintis. Tuometinis bendrabutis buvo populiarus, daugelis toliau nuo mokyklos gyvenančių mokinių norėjo jame apsigyventi, bet trūko vietų. Tekdavo apsigyventi pas miestelio gyventojus. Tad naujosios mokyklos bendrabutis ilgą laiką daugeliui mokinių buvo nuo to išsigelbėjimas, turint omenyje ir tai, kad tuo metu buvo didesnis mokinių skaičius, keliai buvo prasti, retas mokinyš ar jo tėvai turėjo savo vienokias ar kitokias susisiekimo priemones. Neretai ir dviratis ar slidės buvo tikrai svajonė...

II laidos abiturientų susitikimo dalyviai prie pradėtos statyti naujos mūrinės mokyklos pamatų 1974 m. liepos mėn. (20 metų po mokyklos baigimo).

Prie stribo nušauto klasės draugo Kazimiero Žukausko kapo (dešinėje). Apie žuvimo aplinkybes pasakoja bendraklasis Sigitas, tuo metu buvęs šalia. Prie paminklo antra iš dešinės liūdi direktorė Marija Drūtytė – Aguonienė, nepraleidusi nė vieno šios laidos tradicinio susitikimo. 1974 m. liepos mėn.

II laidos abiturientų susitikimo dalyviai, aplankę mirusių ir žuvusių mokytojų bei mokinių kapus 1974 m. liepos mėn.

Pirmoje eilėje antra iš kairės buvusi direktorė Marija Drūtytė – Aguonienė.

Taip atrodė visiškai nepasikeitę nepamiršamos progimnazijos “rūmai” ir 1984 metais, apsilankius II laidos abiturientams, praėjus 30 m. po vidurinės mokyklos baigimo.

VII. VIDURINĖ MOKYKLA PASKELBUS LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĘ 1990 – 2010 m.

1990 metais paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, prasidėjo naujas mokyklos egzistavimo etapas, ilgas, sudėtingas, sunkus jos pertvarkos laikotarpis. Šio istorinio virsmo metu mokyklai vadovavo dvyliktasis direktorius Virginijus Vyšniauskas. Jam ir teko pasukti vidurinės mokyklos vairą nauja kryptimi – iš totalitarinės sistemos mokyklos į Nepriklausomos valstybės tautinės mokyklos kūrimą. Tačiau, dar nesukūrus naujos švietimo pertvarkos strategijos, neišsisiūbavus visapusiškai mokyklų pertvarkai visos respublikos mastu, ką nors ypatingo padaryti buvo neįmanoma. Tuo labiau, kad nebuvo parašyti nauji vadovėliai, neišleistos kitos mokymo priemonės, neperimta kitų laisvo pasaulio valstybių tautinės mokyklos ilgamečio kūrimo patirtis. Šiam direktoriui po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo dirbus tik 2 metus, aišku, didesnių mūsų mokyklos pertvarkymo rezultatų nebuvo galima tikėtis.

Grupė I, II ir III laidų mokinių su iš JAV atvykusiu buvusiu Gražiškių pradinės mokyklos vedėju Vincu Žebertavičiumi ir jo žmona.

Pirmoje eilėje buvęs politinis kalinys Vitolis Kasperaitis, tremtinys Liutaveras Karalius, Sigita Kasperaitytė – Mikulionienė, Valerija Januškevičienė.

Antroje eilėje – namų šeimininkė, politinio kalinio mokytojo Vinco Kasperaičio žmona Teresė Kasperaitienė, Vitolio žmona Lina Kasperaitienė, buvusi II laidos auklėtoja Liuda Gelgotaitė – Puniškienė, buvusi politinė kalinė, Vincas Žebertavičius su žmona, Eugenija Kukaitytė ir Albinas Petrulis. 1997 m. liepos mėn. Šv. Vincento atlaidų metu.

Tad visas mokyklos pertvarkos ir tautinės mokyklos kūrimo krūvis teko naujam, tryliktajam, 1992 metais paskirtam direktoriui Jonui Tamošaičiui, sumušusiam visų ankstesnių, nuolat besikeičiančių direktorių vadovavimo šiai mokyklai trukmės rekordus – prie ypatingai garbingą istoriją turinčios ir gerų mokymo rezultatų pasiekusios mokyklos vairo patikimai ir kantriai išbuvusiam net 18 metų!

Vadovaujant direktoriui Jonui Tamošaičiui, kartu su tvirtomis mokinių žiniomis, teigiamais tautinės mokyklos kūrimo rezultatais mokyklos bendras įvaizdis pasikeitė iš esmės. Būdamas vietinis gyventojas, pedagogas gerai pažinojo savo mokyklos mokinius, jų tėvus, suprato kiekvieno jų poreikius. Ypač daug dėmesio skyrė mokyklos bendruomenės kūrimui, jos stiprinimui, įtraukimui į bendrą Gražiškių ir jų aplinkinių kaimų gyvenimą. Be kitų mokyklos organizuotų masinių renginių, labiausiai įsimintini ir nuoširdžią pagarbą mokyklai atnešę – tokie renginiai, kurie po anksčiau minėto ir tragiškai pasibaigusio buvusiai mokyklos direktorei A. Astromskienei penkių laidų susitikimo, buvo primiršti, nuolat besikeičiančių direktorių neorganizuojami.

Labiausiai visų buvusių mokyklos laidų mokinių atmintyje išlikę mokyklos 1998 metų liepos 18 d. organizuota, jos įkūrimo 50-mečio ir pirmosios parapijinės mokyklos įkūrimo 375-ųjų metinių šventė. Nuostabioje sudvejintoje šventėje pirmą kartą Gražiškių vidurinės mokyklos istorijoje dalyvavo tiek daug visų 46 laidų abiturientų, mokytojų, buvusių direktorių, svečių, mokinių tėvų ir senelių. Iki tol nematyta iškilminga eisena iš mokyklos, šv. Mišios už mirusius ir žuvusius mokytojus bei mokinius, mokyklos vėliavos šventinimas, gėlės ant buvusių mokytojų ir mokinių kapų, o po to – turininga oficialioji dalis, nesibaigiantis srautas sveikinimų, meno saviveiklos kolektyvų pasirodymai, linksma šventės dalyvių vakaronė... O svarbiausia jaudinantys vaikystės ir jaunystės draugų susitikimai po daugelio metų, net dešimtmečių... Įspūdžiai, ašaros – juk tiek metų tais pačiais laukų takeliais iš gimtųjų sodybų į mokyklą kartu pėdinta, bendrais klasės ir mokyklos rūpesčiais gyventa, rupios duonos kąsneliu dalintasi. Pagaliau retorinis klausimas: „Kodėl anksčiau nebendrauta..? Kodėl vienas kito neieškojome..?“

Gražiškių pirmosios parapijinės mokyklos 375 – ujų ir vidurinės mokyklos 50 – ujų metinių šventė 1998 m. liepos 18 d. Prezidiume pirmas iš kairės – direktorius Jonas Tamošaitis.

Direktoriui Jonui Tamošaičiui (dešinėje) įteikiamas II abiturientų laidos paruoštas mokyklos istorijos metraštis.

Daugeliui šios šventės dalyvių ją pavadinus įvykusi stebuklu, o nedalyvavusiems apgailestaujant, kad viso to patiems patirti neteko, mokykla neliko kurčia ir leido tam stebuklui pasikartoti...

Po dviejų metų – 2000 -ųjų metų liepos 22 d. mokykla ir jos antroji (1954 m.) laida suorganizavo jau 48 laidų susitikimą — iškilmingą šventę, skirtą XX amžiui ir II tūkstantmečiui palydėti bei krikščionybės įvedimo Lietuvoje 600-osioms metinėms paminėti.

Ir vėl šv. Mišios, gėlės, žvakutės ant žuvusių ir mirusių mokytojų ir mokinių kapų... Po to – turininga ir vėl originali oficialioji šventės dalis, prasidėjusi naujai sukurtu mokyklos himnu „Širdyse mūs skambėki, varpeli...“ (muzika mokytojos Vilmos Brazauskienės, žodžiai antros laidos abituriento Albino Petrulio). Himną gražiai pagiedojo šios mokytojos vadovaujami mokiniai...

Paskutinis šios reikšmingos ir nuostabios šventės oficialios dalies akordas – 1954 metais mokyklą baigusios II abiturientų laidos mokyklos kiemelyje pasodinto Draugystės ąžuolo iškilmingas šventinimas. ąžuolą pašventino Gražiškių bažnyčios klebonas, buvęs tremtinys, Gintautas Steponaitis. Po iškilmių – vėl prisiminimai, nuotaikinga vakaronė...

Krikščionybės įvedimo Lietuvoje 600 – ujų metinių, atsisveikinimo su XX amžiumi ir II tūkstantmečiu šventė. II laidos Draugystės ažuolo šventinimas 2000 m. liepos 22 d. Dešinėje - Gražiškių klebonas, buvęs tremtinys Gintautas Steponaitis. Ketvirta iš kairės – buvusi klasės auklėtoja Liuda Gelgotaitė – Puniškienė (politinė kalinė), šalia jos – buvęs progimnazijos IV laidos berniukų klasės auklėtojas Bernardas Gražulis.

II laidos Draugystės ažuolo memorialinė ketaus lenta.

0 dar po dviejų metų – 2002 metų liepos 20 d. mokykla suruošė dar vieną išpūdingą šventę – jau 50 laidų susitikimą jubiliejinės 50-osios abiturientų laidos vidurinės mokyklos baigimo proga. Kadangi šis mokyklos renginys sutapo su tuo pačiu laiku Gražiškių seniūnijos suruošta didele švente, skirta 1994 metais sukakusio Gražiškių įkūrimo 400 metų jubiliejaus paminkliniam akmeniui atidengti (paminklinis akmuo atidengtas praėjus 8 metams po 400 metų jubiliejaus. Gražiškiai įkurti XVI-ojo amžiaus pabaigoje – 1594 metais !), ši sudvejinta šventė daugiau kaip 400 metų Gražiškių istorijoje sau lygių, matyt, neturėjo...

Šis Gražiškių seniūnės Ramutės Didvalienės tinkamai suplanuotas renginys, kurio metu atlikti istoriniai dalykai - atidengtas paminklinis akmuo, visam laikui įamžintas visoje Lietuvoje unikalus švyio šokdinimas, tapęs Lietuvos Respublikos Prezidento patvirtintu Gražiškių herbu, knygelės „Gražiškiai“ paruošimas ir išleidimas bei visa kita – įvykiai neeiliniai... Malonu matyti, kad prie viso to, kaip ir visuomet, aktyviai prisidėjo mums visiems brangios mokyklos mokytojų ir mokinių kolektyvas, kad aktyvus dalyvavimas visuose Gimtinių renginiuose, kartu su Gražiškių bažnytele juos taip gražiai papuošia...

Gražiškių įkūrimo 400 metų jubiliejaus ir vidurinės mokyklos jubiliejinės 50 – osios laidos išleidimo šventės dalyviai 2002 m. liepos 20 d.

Sudvejintos šventės organizatoriai, vedėjai, rėmėjai, knygelės “Gražiškiai” autoriai ir svečiai po šventės aptarimo mokykloje. Jubiliejų organizatoriai – direktorius Jonas Tamošaitis (pirmoje eilėje trečias iš kairės) ir seniūnė Ramutė Didvalienė (trečia iš dešinės).

Graži, šventa sąsąuka ... Progimnazijos laikų klasės auklėtojai politinė kalinė Liuda Gelgotaitė – Puniškienė (pirmoje eilėje antra iš kairės) ir Bernardas Gražulis (trečias iš dešinės) su buvusiais savo auklėtiniais, progimnazijos IV laidos ir vidurinės mokyklos II laidos buvusiais mokiniais. Centre gerbiamas mokyklos direktorius Jonas Tamošaitis. 2004 m. liepos 20 d.

*III abiturientų laidos (1955 m.) susitikimo dalyviai po 50 metų, 2005 m. liepos mėn.
Centre – klasės auklėtojas Algimantas Kačergius.*

*III laidos abiturientai (1955 m.) prie mokyklos Vinco Kasperaičio kapo
2005 m. liepos mėn.*

Kaip atrodytų visos Gražiškių šventės be mokyklos meno saviveiklos kolektyvų pasirodymų? Koks be jų būtų bendras mokyklos ir visų Gražiškių įvaizdis? Prie jo formavimo rajone ir net visos respublikos mastu labai prisidėjo ir muzikos mokytojos Vilmos Brazauskienės vadovaujamo popchoro „Saulės zuikučiai“ pasiekti laimėjimai. „Saulės zuikučiai“ su savo linksmomis vaikiškomis ir jaunatviškomis dainelėmis ir nuoširdžiomis vaikiškomis šypsenėlėmis apkeliavo artimiausius Respublikos rajonus, koncertavo Kaune, „Marčio“ radijo stoties gimtadienyje, Neptūno šventėje prieplaukoje. Vasarą koncertuojant Palangoje, sulaukta daug poilsiautojų ir užsienio svečių komplimentų. Kauno sporto salėje vykusioje radijo stoties „Martis šventėje“ – koncerte popchoras „Saulės zuikučiai“ pripažintas kaip linksmiausias ir žaismingiausias kolektyvas, į savo mokyklos muziejų parsivežęs Diplomą ir suvenyrinę dovanėlę – statulėlę už dalyvavimą Respublikinėje vaikų popchorų šventėje „Spalvoti nykštukai“ ir nuotaikingą pasirodymą koncertinėje programoje „Vaikystės aitvarai“ dainorėliai parsivežė padėkos raštą ir paties poeto M. Vainilaičio įteiktą didelę ir gražią jo eilėraščių knygą „Miško monas“... Pabrėžtina, kad daugumos popchoro dainuojamų dainelių muzika sukurta pačios vadovės, mokytojos kompozitorės Vilmos Brazauskienės, (Žodžiai įvairių Lietuvos poetų ir liaudies dainų motyvais). Visa tai įamžinta meniškai išleistose audio-kasetėse „Wilma ir „Saulės zuikučiai“.“ „Sudėjom naują dainą“, „Dovanėlė mamytei“, kompaktiniuose diskuose...

Be viso to „Saulės zuikučiai“ savo programą rodė Kauno apskrities Vieniųjų regėjimo invalidų Atvelykio šventėje, viešėjo „Marčio radijo stotyje, vaikų laidelėje, „Saulė ritas – bėga rytas“ – valandėlėje mažiesiems, kurioje pasakojo savo įspūdžius, nuotykius tiesioginiame eteryje, o Kauno Lėlių teatre dalyvavo „Saulės zuikučių“ antrojo albumo „Dovanėlė mamytei“ pristatyme... Tai tik ankstesnės kartos „zuikučių“ laimėjimai. Panašiai būtų galima pasakyti ir apie jų įpėdinių vėlesnes koncertines keliones... Kurio miesto ar rajono mokykla galėtų tuo pasigirti?

Mokytojos kompozitorės Vilmos sukurtos ir jos vadovaujamų dainorėlių atliekamos dainos „Mokyklos daina“ (žodžiai mokyklos mokytojų), mokyklos himnas „Širdyse mūs skambėki, varpeli...“ ir Gražiškių 400 metų jubiliejui skirta daina „Tarp sodžių šilelių...“ (žodžiai Albino Petrulio) neretai iš kompaktinių diskų skamba ir sostinėje. Jomis, kaip šventais iš brangios Mokyklos ir Gimtinės atsklandančiais himnais pradedami Gražiškėčių klubo Vilniuje tradiciniai susitikimai bei kiti šventiniai susibūrimai...

Mokytojos Vilmos Brazauskienės vadovaujamo, visoje Lietuvoje pagarsėjusio popchoro „Saulės zuikučiai“ pasirodymas Respublikinėje vaikų popchorų šventėje „Spalvoti nykštukai“ 1999 m. kovo mėn.

Mokykla turi gražias sportines tradicijas, kurias puoselėja kūno kultūros mokytojai Vilija Zajankauskienė ir Audrius Strazdas. 1993 metais pirmą kartą buvo renkamas mokyklos galiūnas. Pirmame konkurse nugalėtoju tapo dvyliktokas Edmundas Savukaitis, kuris vėliau dirbo šios mokyklos kūno kultūros mokytoju. Jo ir mokytojos Vilijos Zajankauskienės iniciatyva šis konkursas tapo gražia mokyklos tradicija. Jame noriai dalyvauja ir kaimyninių mokyklų komandos. Renginį pajvairina mokyklos mergaičių atliekami šokiai.

Nuo 2005 metų rugsėjo 1 d. Gražiškių parapijos klebonu pradėjo dirbti Dainius Gurevičius. Jis yra didelis krepšinio entuziastas. Kunigo iniciatyva tais pačiais metais prieš šv. Kalėdas buvo pradėtas organizuoti tradicinis kalėdinis krepšinio turnyras, kurio nugalėtojai gauna klebono įsteigtą taure. Turnyre tradiciškai dalyvauja Aistiškių, Sodėnų ir Gražiškių radijo lokacinio posto komandos.

Turnyrą laimėjusiai komandai suteikiama teisė žaisti su mokyklos „Bosų“ komanda, kuriai priklauso parapijos klebonas, mokyklos mokytojai, administracijos atstovai.

Vadovaujant direktoriui Jonui Tamošaičiui mokykloje pradėta įgyvendinti projektus, atliekamos kitos veiklos, prisidėjusios prie bendro mokyklos įvaizdžio kūrimo, mokyklos istorijos įamžinimo, mokinių estetinio ugdymo.

1998 metais buvo pradėtas kurti mokyklos muziejus, kurio tikslas – įamžinti visų laikų mokyklos gyvenimą, kaupti medžiagą ateities kartoms. Pirmąją medžiagą surinko ir apiformino vokiečių kalbos mokytojos Reda Kulikauskienė ir Aldona Adomaitytė. Daug nuotraukų gauta iš buvusio garsaus miestelio fotografo Jono Jankausko, vienos iš seniausių Gražiškių gyventojos Teresės Kasperaitienės. Pirmasis muziejui vadovavo istorijos mokytojas Antanas Žilinskas. Vėliau šį darbą tęsė choreografijos mokytoja Daiva Kasulaitienė. 2002-2010 metais šiai veiklai atsidavė mokytoja Eugenija Četvertinskienė. Žymiai praturtėjęs muziejus buvo perkeltas į naujas erdvesnes patalpas. Mokytoja susistemino visą surinktą medžiagą, parengė informacinius standus.

Nuo 2010 metų rugsėjo mėnesio muzieju pradėjo rūpintis Reda Kulikauskienė. Nauja informacija buvo papildyti seni standai ir parengti nauji apie Gražiškius, mokinių ir abiturientų skaičių, sportinį gyvenimą, gimnazijos kūrimąsi, svarius mokinių ir mokytojų laimėjimus. Pradėta įgyvendinti programa „Mokyklos istorijos takais“, rengiami susitikimai su buvusiais mokyklos mokiniais. Lietuvių kalbos mokytojos veda mokiniams pamokas, mokiniai naudojami surinkta medžiaga, rašydami kraštotyros darbus.

Muziejus pavadintas romantišku vardu „Atminties sodas“.

Reda Kulikauskienė, nuo savo darbo pradžios 1980 m., mokykloje organizuoja renginius, puošia erdves, o nuo 2010 m. rūpinasi ir muziejumi.

Pirmasis mokyklos laikraštis, pavadinimu "Saulėtekis", išleistas 2002 m. gruodžio mėn. Ši idėja gimė tuo metu dirbusiai lietuvių kalbos mokytojai Jūratei Kairaitienei. Deja, buvo išleisti tik 2 "Saulėtekio" numeriai.

Po vienerių metų pertraukos, 2003 m. spalio mėn., išleidžiamas naujas laikraščio numeris, kuriame daug pokyčių: nauja komanda, naujos idėjos, naujas pavadinimas - "**Langas**". Jo kūrimu rūpinasi lietuvių kalbos mokytoja Rasa Kvirevičienė. Savo įdomiais straipsniais skaitytojus džiugina grupelė gabių mokinių: S.Janušauskaitė, R.Ančlauskaitė, S.Kulikauskas, T.Didvalis ir kt. Laikraštyje pateikiamos svarbiausios mokyklos naujienos, įdomiausi nutikimai. "Langas" sėkmingai gyvuoja iki 2005 m. gegužės mėnesio, kai mokytojos Redos Kulikauskienės dėka išleidžiamas specialus numeris abiturientams.

Po ilgos, ketverių metų pertraukos mokyklos laikraštis atgaivinamas. Ši mintis kyla mokyklos prezidentei – Gretai Kojutytei. Taigi, jau 2009 m. gruodžio 22 dieną išleidžiamas pirmasis "Lango" numeris. Kūrybiniu gyvenimu padeda rūpintis vokiečių kalbos (dabar lietuvių k.) mokytoja Aldona Adomaitytė. Laikraštyje rašoma apie veiklą gimnazijoje įvairovę, mokinių ir mokytojų pasiekimus, spausdinami mokytojų ir mokinių interviu įvairiomis temomis. Leidžiami specialūs laikraščio numeriai, skirti abiturientams, atvirų durų dienai gimnazijoje.

Laikraščio "Langas" redakcija 2014 - 2015 m. m.

(iš kairės) Rasa Valaitytė (IV kl.), lietuvių kalbos mokytoja Aldona Adomaitytė, laikraščio maketuotoja Indrė Brazaitytė (IV kl.),

(stovi iš dešinės) Žydrūnė Alytaitė (III kl.), Tomas Ferensas (II kl.), Aušrinė Ulevičiūtė (III kl.), Reda Brazaitytė (III kl.), Miglė Miglinaitė (II kl.), Laura Murauskaitė (III kl.) ir Monika Puzerytė (III kl.).

2003 metų rugsėjo mėn. prasidėjo pirmasis tarptautinis projektas su anglais „Futbolas vienija mus“. Užmegzti glaudūs ryšiai su futbolo treneriais iš Anglijos. Prie šio tarptautinio projekto įgyvendinimo labai daug prisidėjo kūno kultūros mokytojas Edmundas Saukaitis (buvęs mokyklos mokinys, dabar su šeima gyvenantis Anglijoje) ir kūno kultūros mokytoja Vilija Zajankauskienė. Buvo įsteigtas jaunimo futbolo klubas, sujungęs Gražiškiuose, Vištytyje ir Panevėžyje gyvenančius mokinius. Šio klubo rengiamuose turnyruose ir varžybose dalyvaudavo vaikinių ir merginų komandos. Vykstant projektui iš

Pietų Jorkšyro Bransky miestelio atvykdamę anglai padėdavo vaikams treniruotis. 2005 metais anglų treneriai ir teisėjai į Gražiškius buvo atvykę su šeimomis. Jie jaunuosius žaidėjus aprūpino specialia apranga ir kita šiuolaikiniam futbolui reikalinga „amunicija“. 2007 metais anglas Aivenas Melvilis mokykloje vedė anglų kalbos užsiėmimus, organizavo veiklą jauniems žmonėms, vežė juos į Šiaulius, Nidą, Palangą, Druskininkus.

VIII. Mokyklos renovacija ir mokymo materialinės bazės stiprinimas 2005-2010 m.

Didelis žingsnis naujos mokyklos ilgametėje istorijoje – pilna jos renovacija, atlikta 2005-2008 metais Vilkaviškio rajono savivaldybės lėšomis. 2007 metų spalio mėn. baigtas renovuoti ir buvęs mokyklos bendrabutis, jau pritaikytas kitoms reikmėms.

Visuose kabinetuose yra kompiuteriai, multimedijos, ugdomajame procese naudojamos keturios interaktyvios lentos. Mokiniai sportuoja renovuotoje sporto salėje ir miestelio stadione, pietauja erdvoje valgykloje. Mokiniai patogiai jaučiasi bibliotekoje, skaitykloje, informatikos, technologijų kabinetuose, šokių salėje. Veikia profesinio informavimo kabinetas.

Sudarytos sąlygos mokinių saviraiškai. Įrengtos ir skirtos atitinkamos patalpos įvairiems menų būreliams: dainavimo, šokio, lėlių teatro, dramos, dailės, foto ir sporto būreliams: judriųjų žaidimų, krepšinio, svarsčių kilnojimo, „Drąsūs, stiprūs, vikrūs“. Mokykloje veikia „Šviesoforas“, Jaunieji policijos rėmėjai, Jaunieji žurnalistai, Gimnazijos televizija, Verslo klubas ir kt.

2005 metais mokykla gavo geltonąjį autobusą mokiniams vežioti, o 2008 metais nusipirko ir mikroautobusą RENAULT TRAFIC.

Mokyklos delegacija grįžo iš Vilniaus su nauju geltonu mokykliniu autobusu: (iš kairės) mokyklos direktorius Jonas Tamošaitis, mokytoja Vilma Baranauskienė, mokiniai Steponas Kulikauskas, Tadas Didvalis, Marius Akucevičius ir vairuotojas Gediminas Murauskas. 2005 m. rugsėjo mėn.

Tie patys istoriniai progimnazijos „rūmai“, pasipuošę naujais plastikiniais langais ir televizijos antena. 2014 metais apsilankius vidurinės mokyklos II laidai mokyklos baigimo 60 – mečio proga. Centre stovi jau tik vienintelis likęs gyvas, į 10 – ą dešimtį įkopęs mokytojas Bernardas Gražulis, kuriam prieš 70 metų čia buvo pirmoji darbovietė!

*Gražiškių vidurinės mokyklos pedagogų kolektyvas 2000 m.
Centre sėdi mokyklos direktorius J. Tamošaitis.*

IX. Vidurinės mokyklos reorganizavimas į Gražiškių gimnaziją 2010-2011 m.

Vidurinės mokyklos vadovybės, stipraus, savo darbą mylinčio pedagogų kolektyvo, visos mokyklos bendruomenės pasiekti rezultatai visose ugdymo srityse sudarė tvirtą pagrindą vidurinei mokyklai pereiti į aukštesnę pakopą – po ilgų dešimtmečių susigrąžinti garbingą pirmaisiais pokario metais nors ir labai neilgai turėtą nepilnos gimnazijos vardą. Vilkaviškio rajono savivaldybės mero 2010 m. gruodžio 7 d. įsakymu akredituota vidurinio ugdymo programa ir Savivaldybės Tarybos tų pačių metų gruodžio 22 d. sprendimu suteiktas gimnazijos statusas. **Nuo 2011 m. sausio 28 d. oficialiai pakeistas vidurinės mokyklos pavadinimas į gimnazijos vardą.**

Gimnazija vykdo ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ir neformaliojo švietimo programas.

Pirmasis Gražiškių gimnazijos direktorius buvo Arūnas Serneckas, dirbęs šiose pareigose nuo 2010 metų balandžio 1 d. iki 2011 metų balandžio 29 d.

*Gražiškių gimnazijos pedagogų kolektyvas 2010 m.
Centre stovi direktorius Arūnas Serneckas. Antroje eilėje trečia iš kairės stovi
Ramutė Gurinskienė, daug metų dirbanti šioje mokykloje direktoriaus pavaduotoja
ugdymui.*

X. Gimnazija 2011-2015 m.

Vadovaujant direktoriui Arūnui Serneckui mokykloje įvyko daug ženklių pokyčių, suaktyvėjo savivalda, meninis ugdymas, ypač šokiai, pertvarkytos ugdomosios aplinkos erdvės. Suformuluota nauja vizija, misija ir filosofija. Atvirumas, pilietiškumas, kūrybiškumas, atsakomybė – vertybės, kuriomis gimnazijos bendruomenėje susitarė grįsti ugdymą.

Nuo 2011 metų liepos 1 d. Gražiškių gimnazijai pradėjo vadovauti Grita Launikonienė. Ryškiausi pokyčiai vyko projektinės veiklos, ekonomikos ir verslumo, socialinio emocinio ugdymo, meninio ugdymo (šokio, teatro), pilietiškumo ir pagalbos mokiniams srityse. Vietoj vadovėlių perkamos kompiuterinės ir interaktyvios mokymo priemonės ir programos, biblioteka pradėjo naudotis MOBIS programa, 2012 metais atsisakyta popierinių ir įvestas elektroninis dienynas TAMO, suaktyvėjo bendradarbiavimas su kitomis gimnazijomis ir regiono mokyklomis visais lygmenimis: vadovų, mokytojų, mokinių. Gimnazija pradėjo aktyviai dalyvauti respublikiniuose ir tarptautiniuose projektuose, įstojo į Lietuvos gimnazijų asociaciją, dalyvauja apskrities gimnazijų veikloje.

Nuo 2012 metų pradžios teikiama kvalifikuota specialioji pedagoginė, psichologinė pagalba ne tik gimnazijos mokiniams, bet ir priešmokyklinio bei ikimokyklinio ugdymo grupių ugdytiniams. Dirba pagalbos mokiniui specialistai: psichologė Jolanta Lekavičienė, specialioji pedagogė–logopedė Daiva Čiegienė, socialinė pedagogė Romena Viliušienė.

Gimnazijoje veikia **Gimnazijos taryba** – aukščiausia gimnazijos savivaldos institucija, telkianti mokinių, tėvų ir mokytojų pastangas svarbiausiems gimnazijos tikslams nustatyti, uždaviniams spręsti; **Mokinių tėvų taryba**, teikianti siūlymus ugdymo proceso organizavimo ir kitais ugdymo kokybės gerinimo klausimais; **Mokinių taryba**, padedanti organizuoti gimnazijos renginius, akcijas, vykdanči preventines programas; **Metodinė taryba**, organizuojanti metodinę veiklą, nustatanti mokytojų metodinės veiklos prioritetus **Vaiko gerovės komisija (VGK)**. Ši komisija organizuoja ir koordinuoja prevencinį darbą, švietimo pagalbos teikimą, saugios ir palankios aplinkos kūrimą, švietimo programų pritaikymą mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių ir kt. Ribotų galimybių mokiniams padeda mokytojo padėjėjas. Žemesniųjų klasių mokiniai gali lankyti Prailgintos darbo dienos grupę, kurios tikslas – plėtoti vaikų socializacijos galimybes, užtikrinti saugų, kryptingą mokinių ugdymą(si) ir užimtumą po pamokų.

Ryškų pėdsaką mokinių savivaldoje palieka mokyklos, dabar gimnazijos prezidentai, renkami nuo 1999 metų.

Įgyvendinamos socialinio - emocinio ugdymo programos: „Zipio draugai“, „Obuolio draugai“, Lions Quest „Paauglystės kryžkelės“, „Įveikiame kartu“. Mokytojai ir tėvai sėkmingai dalyvavo projektuose Th. Gordono „Mokykla tėvams ir auklėtojams“ ir „Sistemingas efektyvių vaiko auklėjimo įgūdžių lavinimas“. Įgyvendinta programa „Tiltai“. Projektų lėšomis finansuojami mokymai mokytojams, skirti ugdyti pedagogų bendravimo ir konfliktų sprendimo įgūdžius, padėti sukurti tarpusavio ryšį su mokiniais ir juos motyvuoti, lavinti vaikų įgūdžius, mokyti paauglius socialinio sąmoningumo, savitvardos, savimonės, atsakingų sprendimų priėmimo ir bendravimo įgūdžių.

Nuo 2012-2013 m. m. pradėti dėstyti nauji pasirenkamieji dalykai vidurinio ugdymo programos mokiniams: psichologija ir ekonomika.

Gimnazijos pedagogų kolektyvas 2013-2014 m. m. Antroje eilėje šešta iš kairės stovi direktorė Grita Launikonienė.

XI. Gimnazijos dalyvavimas respublikiniuose ir tarptautiniuose projektuose bei programose 2011-2015

2011 m. kovo mėnesį vokiečių kalbos mokytojos Redos Kulikauskienės iniciatyva gimnazija įsitraukė į respublikinio projekto „Drąsinkime ateitį“ veiklą. Vyko prasmingi renginiai su išrinktais Garbės galerijos nariais, buvusiais įvairių laidų abiturientais. 2012 m. pavasarį už sėkmingą dalyvavimą ekologinėje iniciatyvoje „EKO DRĄSA“ 5 mokiniai buvo apdovanoti laureato diplomais.

Didelis dėmesys skiriamas verslumo ugdymui. Gražiškių gimnazijos mokiniai, skatinami ekonomikos mokytojos Editos Naidaitės, 2012 metais aktyviai įsitraukė į įvairius verslo konkursus, su ekonomikos ir verslumo ugdymu susijusius projektus bei programas: dalyvavo ISM Ekonomikos ir vadybos universiteto organizuotame konkurse „Apskaičiuok studijų atsiperkamumą“ (laimėjo pirmąją vietą bei „Finansų ir investavimo pagrindų“ pusantros valandos trukmės seminarą); VGTU Verslo vadybos fakultete organizuotame nacionaliniame moksleivių konkurse - simuliaciniame žaidime „Renkuosi verslą“, Swedbank“ verslo partnerių dovanų konkurse, verslo idėjos bei gaminio reklamos konkursuose. Sėkmė mūsų gimnazistus lydėjo DnB banko ir ISM Ekonomikos ir vadybos universiteto inicijuotame edukaciniame projekte „LIFTAS“ - dvejus metus iš eilės pateko į finalą tarp 4 geriausių respublikos komandų. 2012-2013 mokslo metais Gražiškių gimnazijoje veikė neformaliojo ugdymo būrelis „Verslo klubas“.

2013-2014 m. m., vadovaujant mokytojai Editai Naidaitei, įkurta pirmoji **MMB** (mokinių mokomoji bendrovė) „TermoLiux“, kurioje dirbo šeši I-IV gimnazijos klasių mokiniai. Išplatinę akcijas ir turėdami pradinį kapitalą, modeliniu dekoravo stalo įrankius. Savo produkciją pardavinėjo Vilkaviškyje organizuotoje bei savo gimnazijos Kaziuko mugėse, ISM Ekonomikos ir vadybos universitete, sėkmingai dalyvavo MMB mugėse - tarptautinėje Rygoje ir respublikinėje Vilniuje. Mokytoja Edita Naidaitė buvo pakviesta dalyvauti su Lietuvos delegacija tarptautinėje MMB mugėje Londone. Mokiniai 2013 m. vasarą dalyvavo Junior achievement organizuotoje verslo stovykloje. 2014-2015 m. m. gimnazistai buvo atidarę bendrovę “Gražuolių duona”, kuri prekiaavo pagal senolių receptus keptais duonos ir pyrago gaminiais. 2015-2016 m. m. keturi gimnazijos mokiniai įkūrė mokomąją bendrovę skambiu pavadinimu “Killing sound” (išvertus iš anglų kalbos reiškia “žudantis garsas”). Ši bendrovė iš medžioklinių kulku tūtelių gamina ir pardavinėja ausinukus. Gražiškiečiai buvo vieni iš Marijampolės regiono mokomųjų mokinių bendrovių mugės organizatorių ir dalyvių.

Gimnazijos mokinių mokomoji bendrovė 2015 m. dalyvavo keturiose respublikinėse MMB mugėse, apdovanota penkiomis nominacijomis, 2016 m. – dviem nominacijomis.

Gražiškių gimnazijos mokiniai Marijampolės MMB mugėje, kuri vyko 2016 m. balandžio 29 d. Marijampolėje.

Iš kairės III klasės gimnazistai Jokūbas Danilaitis, Rimantas Valaitis, Paulius Vasiliauskas, II klasės gimnazistės Živilė Ulevičiūtė, Miglė Miglinaitė, abiturientė Aušrinė Ulevičiūtė ir I klasės gimnazistės Laura Povilaitytė bei Greta Vasiliauskaitė.

Nuo 2011 m. gimnazijoje veikia nevyriausybinės organizacijos “**People to People**” (žmogus žmogui) skyrius. Jos tikslas - skatinti tarptautinį tarpusavio supratimą bei draugystę per švietimo, kultūros ir humanitarinę veiklą. Gražiškių gimnazijos mokiniai, vadovaujami anglų kalbos mokytojos Daivos Šnipaitienės, yra šios veiklos Lietuvoje pradininkai, todėl 2013 m. lapkričio 21 d. gimnazijoje lankėsi Europos jaunimo program (PTPI) Europoje direktore Verena Denki iš Berlyno.

Gimnazistai lankėsi neįgalaus jaunimo dienos užimtumo centre, senelių namuose, vaikų namuose, specialioje mokykloje ir kt. Prieš šventes pradžiugina vienišus senelius, tvarko miestelio aplinką. Tarptautiniame "People to People" organizacijos projekte JAV gimnazijos mokinys Rimantas Valaitis gavo apdovanojimą.

Nuo 2011 metų Gražiškių gimnazija sėkmingai dalyvauja tarptautiniuose **eTwinning** projektuose. Su III klase vykdytas projektas "Live Dictionary" ("Žodynas gyvai") eTwinning programos konkurse "Geriausia eTwinning mokykla 2011" buvo paskelbtas geriausiu 16-18 metų amžiaus grupėje ir pelnė "Geriausios eTwinning mokyklos 2011" titulą. Gimnazija dalyvavo nuotraukų konkurse "Europos dieną švęsk su eTwinning" ir tapo nugalėtoja. Mokiniai kartu su mokytoja Daiva Šnipaitiene dalyvavo respublikiniame renginyje „Pirmoji mokinių stovykla Lietuvoje "eTwinning ir saugesnio interneto filmų fabrikas“.

Gražiškių gimnazija tapo 2015 metų Kokybės konkurso nugalėtoja. Gimnazija buvo apdovanota 2015 –ųjų metų „Švietimo mainų paramos fondo Kokybės konkurse" už verslumo tema vykdytą projektą "Innovative designers create a company! (Šiuolaikiniai dizaineriai kuria kompaniją)" - projektas vykdytas per anglų kalbos pamokas su 4-iomis 8 klasės mokinėmis: Deimante Povilaityte, Laura Petruolyte, Monika Danilaityte ir Silvija Jankauskaite. Projekto partneriai – Vokietija, Olandija, Norvegija, Lenkija.

Gimnazija taip pat dalyvauja ESF (Europos Socialinio Fondo) akademijoje.

2012-2014 m. vyko ES ŠMPF daugiašalės mokyklų partnerystės **Comenius projektas "The United Colors of the European Nature" (UCEN - Bendros Europos gamtos spalvos)**, kuriame dalyvavo penkios mokymosi įstaigos iš Lietuvos, Turkijos, Lenkijos, Rumunijos ir Prancūzijos. 2013 m. birželio 3-8 dienomis partnerystės šalių mokiniai ir mokytojai susipažino su gimnazija, Lietuva, lietuviškomis tautinėmis bei etnokultūrinėmis tradicijomis. Šio projekto metu 18 mokinių ir 7 mokytojai lankėsi projekto partnerių šalyse.

Projektinė veikla buvo susieta su gražia Marijampolės apskrities gimnazijų asociacijos tradicija – rengti Marijampolės apskrities gimnazijų šventę. Birželio 6 d. ši tradicinė šventė "Europos gamtos spalvos" vyko Gražiškių gimnazijoje. Šventėje dalyvavo mokiniai, mokytojai iš 12 apskrities gimnazijų ir svečiai iš užsienio. Ši šventė buvo rengiama su Gražiškių seniūnija, Gražiškių kaimo bendruomene, sumaniai vadovaujant gimnazijos direktorei Gritai Launikonienei.

Gimnazijos direktorė Grita Launikonienė (dešinėje) su šventės svečiais tradicinėje Marijampolės apskrities gimnazijų šventėje "Europos gamtos spalvos" Gražiškiuose. 2013 m. birželio 6 d.

Gražiškių gimnazija nuo 2012 metų iki 2014 metų buvo viena iš penkių Vilkaviškio r. savivaldybės mokyklų, atrinktų dalyvauti projekte „Lyderių laikas 2“. Projekto tikslas mokykloje – puoselėti lyderystės kultūrą gimnazijoje, siekiant ugdyti kiekvieno mokinio kompetencijas gyvenimo sėkmei. Gimnazijos direktorė ir dvi mokytojos studijavo Švietimo lyderystės studijose. Įgytos žinios pritaikomos gimnazijos veiklose.

2015 m. Gražiškių gimnazija buvo atrinkta dalyvauti kasmetiniame renginyje Briuselyje **“Tavo Europa, tavo balsas”**. Į renginį vyko anglų kalbos mokytoja Daiva Šnipaitienė ir trys III klasės gimnazistai. Šio renginio tikslas – parodyti, kad kiekvienas Europos pilietis, aktyviai dalyvaudamas, gali keisti ES ateitį, kad aktyvus Europos pilietiškumas – tai būdas “sudrebinti” esamą tvarką naujomis idėjomis bei entuziazmu.

2013 m. rugsėjo mėn. visose ES šalyse vyko **EuroNestScola** tarptautinis konkursas. Gražiškių gimnazijos mokiniai Rasa Valaitytė, Indrė Brazaitytė ir Karolis Danilaitis laimėjo EuroNestScola konkursą ir teisę atstovauti Lietuvą renginyje Strasbūre. 2013 m. lapkričio 18-19 dienomis gimnazijos mokiniai kartu su 37 šalių atstovais iš Europos Sąjungos ir Rytų Europos valstybių dalyvavo Europos Parlamente Strasbūre. Čia jie posėdžiavo, dirbo socialiniame, ekonomikos ir politikos komitetuose, teikė svarstyti priimtas rezoliucijas, balsavo, komentavo, diskutavo apie Rytų šalių ir ES valstybių santykius.

Gražiškių gimnazijos III klasės mokiniai Europos Parlamente Strasbūre 2013 m. birželio 6 d.: (iš dešinės) Rasa Valaitytė, Indrė Brazaitytė ir Karolis Danilaitis (kairėje). Šie gimnazistai turėjo galimybę susipažinti su EP socialistų ir demokratų pažangiojo aljanso frakcijos pirmininko pavaduotoju čeku Liboru Roučeku.

EuroScola konkursas yra organizuojamas Europos Parlamento ir jo atstovybių visose ES šalyse narėse. Kasmet konkurso nugalėtojams savo šalyje suteikiama galimybė aplankyti Europos Parlamentą

Strasbūre. 2013 m. vykusį konkursą laimėjo Vilkaviškio r. Gražiškių gimnazijos mokinių komanda: Rasa Valaitytė, Reda Brazaitytė, Gintė Jankauskaitė, Karolis Danilaitis, Lukas Pilipavičius. Šis laimėjimas atvėrė galimybę savaitę pakeliauti po Europą beveik 40 gimnazijos mokinių, jų tėvams bei mokytojams. Jauni žmonės dirbo komitetuose, kalbėjosi apie Europos ateitį, jaunimo nedarbo problemas, rinkimų politiką ir kitomis rimtomis temomis. Plenarinės sesijos metu kiekviena darbo grupė stengėsi apginti savo išsakytą poziciją, atsakinėjo į oponentų klausimus. Visos diskusijos vyko anglų kalba, tačiau tai didelių problemų mokiniams nesukėlė.

Gražiškių gimnazijos mokiniai, direktorė Grita Launikonienė (antra iš kairės), mokytoja Edita Naidaitė (trečia iš kairės) Europos Parlamente Strasbūre. 2013 m.

2012-2013 Gimnazija dalyvavo respublikiniuose konkursuose „Atverk savo tautos lobynų gelmes“, „Europos egzaminas“ ir „Konstitucijos egzaminas“, inicijavo ir organizavo pilietines akcijas, aplinkinių mokyklų mokinių tarybų bei tarybas kuruojančių mokytojų susitikimą Gražiškių gimnazijoje, siekiant užmegzti artimesnius bendradarbiavimo santykius. Mokinių tarybos atstovė Rasa Valaitytė buvo išrinkta Vilkaviškio rajono atstove Lietuvos mokinių parlamento nare.

Konkursas **“Ieškok, išdrįsk, atrask”** buvo inicijuotas Vaikų ir jaunimo neformaliojo ugdymo centro bendradarbiaujant su Švietimo ir mokslo ministerija. Šį konkursą sudarė keli etapai. Pirmajam etapui mokiniai kūrė filmukus apie savo mokyklą. Iš jų buvo atrinkti keturi geriausi ir pakviesti į finalinį renginį, kuris vyko 2013 m. gruodžio 26 d. Litexpo parodų centre Vilniuje. Finaliniam etapui komandas turėjo

sudaryti mokiniai, mokytojai, administracijos atstovai bei mokinių tėveliai. Kompetetinga komisija vertino įvairias dalyvių atliekamas užduotis ir išrinko ypatingiausią Lietuvos mokyklą. Gražiškių gimnazijos komanda laimėjo **Grand prix** ir iškovojo **Ypatingiausios Lietuvos mokyklos** titulą.

*Gražiškių gimnazijos komanda Litexpo parodų centre: (iš kairės) ekonomikos mokytoja Edita Naidaitė, mokinės Miglė Miglinaitė, už jos stovi Greta Griškaitytė, anglų kalbos mokytoja Daiva Šnipaitienė, mokinė Gintė Jankauskaitė, už jos stovi mokinių tėvų tarybos pirmininkė Edita Griškaitienė, mokiniai Rasa Valaitytė, Lukas Pilipavičius, gimnazijos direktorė Grita Launikonienė, mokiniai Karolis Danilaitis bei Reda Brazaitytė.
2013 m. gruodžio 26 d.*

Gimnazijoje kuriama aplinka mokinių saviraiškos poreikiams, galimybėms tenkinti (optimaliai sutvarkytas mokinių pavėžėjimas į mokyklą ir į namus po būrelių. Aktyvėja meninis ugdymas, inicijuojami mokinių užimtumo projektai atostogų metu („Mama, pabūk su manim“, „Jaunieji spartuoliai“). Lietuvių kalbos mokytojos Rasos Kvirevičienės vadovaujami Dramos studijos mokiniai laimėjo Marijampolės apskrities Šaunių komandų varžytuves, dalyvavo stovykloje Kražiuose. Dvejus metus mokytojos vadovaujami mokiniai sėkmingai dalyvavo lietuvių kalbos konkursuose, buvo apdovanoti respublikiniuose konkursuose, įteiktos Seimo nario Algirdo Butkevičiaus nominacijos. Mokiniai dalyvavo rajoninėje pradinė klasių mokinių popietėje „Vaikų kiemas“, rajoninėje liaudiškų šokių šventėje „Supynėm šokių pyne“, kasmetiniame pradinė klasių konkurse „Šviesoforas“. Šokio mokytojos Editos Naidaitės vadovaujamas Gimnazijos merginų šokių kolektyvas 2012 metais dalyvavo respublikiniuose konkursuose: „PILDYK“ talentai, respublikiniame liaudiškų šokių konkurse „Aguonėlė“, respublikinėje moksleivių dainų šventėje. 2014 m. merginos vėl vyko į respublikinę Dainų

ir šokių šventę. 2016 m. laimė lydėjo ne tik merginų kolektyvą, bet ir jaunučius. Gimnazijos šokėjai dalyvavo moksleivių Dainų ir šokių šventėje – 2016.

2015 m. kartu su Gražiškių jaunimo klubu įgyvendintas Lietuvos ir Lenkijos jaunimo mainų paramos fondo projektas **“Siena be ribų”**. Gimnazija dalyvavo respublikiniuose projektuose: “Sužinok, išbandyk, veik: Europos jaunimo savaitė”, “2015 Europos metai vystymuisi: Dalyvauk ir įsitrauk į vystomojo bendradarbiavimo veiklą”, “Aktyvaus piliečio formulė”, “Nacionalinė mokinių ir jaunimo kraštotyros ekspedicija”, festivaliuose “Šokio sukūry”, “Vaikystės spalvos 2015”, rajoniniuose projektuose “Medijų akademija, “Mano patarimai draugui – kodėl verta gyventi”, neformalaus sveikatos ugdymo projekte “Be tabako”. Organizuota vasaros poilsio stovykla “Mama, pabūk su manimi”.

Gimnazija džiaugiasi ir sportiniais laimėjimais. Mokiniai, toliau vadovaujami kūno kultūros mokytojų Vilijos Zajankauskienės ir Audriaus Strazdo, sėkmingai dalyvauja įvairiose rajono bei respublikinėse varžybose. Eilę metų merginų ir vaikinų tinklinio, vaikinų virvės traukimo ir svarsčių kilnojimo komandos stipriausios rajone. Toliau tęsiamos sportinės tradicijos: Galiūno turnyras, kuriame dalyvauja ir aplinkinių mokyklų mokiniai. Kalėdinį krepšinio turnyrą pakeitė Velykinis krepšinio turnyras, kuriame dalyvauja buvę mokiniai bei aplinkinių vietovių jaunimas.

Mokiniai raginami dalyvauti įvairiuose konkursuose, olimpiadose ir kituose su lietuvių kalbos svarba susijusiuose renginiuose. Labai sėkmingai dalyvauta Lietuvos mokinių jaunųjų filologų konkursuose, moksleivių rašinių konkursuose: “Mano teisės ir pareigos”, “Gyvybė - dovana, branginkime ją”, skaitymo akcijose “Skaitymas: sėkmė ir džiaugsmas” ir kt. Sėkmė lydėjo ir 5-8 klasių mokinius lietuvių kalbos olimpiadoje “Gimtasis žodis”, Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiadoje Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų 9-12 klasių mokiniams, rajono 7-8 klasių mokinių gimtosios kalbos viktorinoje “Jos pėdos Suvalkijoje įmintos”.

Skaičiai byloja apie sėkmingą mokinių dalyvavimą rajono, šalies konkursuose - per 2012 metus dalyvauta įvairių sričių 48 konkursuose, 2013 metais – 55, 2014 m. – 54, 2015 metais dalyvauta ir gauti apdovanojimai 46 konkursuose.

Gimnazijos gyvenimą praskaidrina tradicijos ir renginiai: Rugsėjo pirmoji, Mokytojo diena, Kalėdinė šventė – karnavalas, Užgavėnės, Šv. Valentino diena, Vasario 16-oji, Šimtadienis, Kaziuko mugė, Mamyčių šventė, Paskutinis skambutis, abiturientų išleistuvės ir kiti mokinių kūrybiškumui ugdyti skirti renginiai. Švenčių ir renginių metu pasirodo gimnazijos meniniai kolektyvai. Gimnazijos erdvės puošiamos mokinių bei mokytojų kūrybiniais darbais. Pradinių klasių mokinių dailės būreliui vadovauja pradinių klasių mokytoja Ona Kvasnauskienė. Direktorius pavaduotoja pradiniam ugdymui Birutė Kirnienė moko mažuosius mokinukus dainuoti, vadovauja vaikų folkloriniam ansambliui “Gražiškiečiai”. Muzikos ir dailės mokytoja Vilma Brazauskienė vadovauja vyresnių klasių mokinių dainavimo būreliams bei dailės būreliui “Atrask save”. Su koncertine programa mokiniai dalyvauja ne tik gimnazijos renginiuose, bet ir rajoniniuose, respublikiniuose bei tarptautiniuose renginiuose, šventėse, festivaliuose, konkursuose: Respublikinėje Vaikų ir jaunimo dainų šokių šventėje “Vaikystės spalvos” Kalvarijoje, tradiciniame lietuvių liaudies dainų festivalyje “Ošia ažuolai” Bartninkuose, tarptautiniame sakralinės muzikos festivalyje Kalvarijoje, Vilkaviškio dekanato moksleivių giesmių konkurse “Cantate Domino Cantikum Novum” laureatai

8 klasės mokinė Deimantė Povilaitytė, I klasės gimnazistės Laura Povilaitytė ir Greta Vasiliauskaitė sėkmingai dalyvauja įvairių kūrybinių darbų konkursuose. Deimantė Povilaitytė Lietuvos moksleivių ir suaugusiųjų rašinių ir piešinių konkurse „Blaivi tauta - laisva tauta“ ir Respublikinio moksleivių piešinių konkurse „Gyvūnas – žmogaus draugas“ tapo III vietų laimėtoja, Nacionalinio vaikų dailės konkurso „Piešiam 2015“ laureatė. Lauros Povilaitytės ir Gretos Vasiliauskaitės Tarptautiniame Barbaros Petchenik vardo vaikų žemėlapių konkurse „Mano vieta šiandieniniame pasaulyje 2015“ darbas pateko tarp geriausių. Laurai Povilaitytei, Deimantei Povilaitytei ir Gretai Vasiliauskaitei konkurse „Gimtoji žemė Tavęs ilgisi ir savo širdyje tavęs didžiai pasigenda“ skirti Vilkaviškio r. Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus paskatinamieji prizai už dailės kūrinių - eilėraščių piešinyje „Po tėviškės dangum“.

Muzikos mokytoja Vilma Brazauskienė (stovi centre) kartu su dainininkėmis po Paskutinio skambučio šventės 2015 m.

Laura Povilaitytė (dešinėje), Deimantė Povilaitytė ir Greta Vasiliauskaitė su savo kūrybiniu darbu eilėraštis piešinyje „Po tėviškės dangum“. 2015 m.

*Šokio mokytoja Edita Naidaitė šoka kartu su mažaisiais šokėjais per Mamyčių šventę.
2016 m. balandžio 29 d.*

Net į kasmet mažėjantį mokinių skaičių galima žiūrėti kaip į geresnes galimybes pažinti kiekvieną mokinį ir ugdymą bei mokymą organizuoti pagal individualius kiekvieno mokinio poreikius ir galimybes, siekiant visos gimnazijos bendradarbiavimo vardan kiekvieno mokinio sėkmės.

XII. Tolimesnis gimnazijos ugdymo materialinės bazės tobulinimas ir mokinių kontingento plėtra

2004 m. rugsėjo 1 d. prie mokyklos buvo prijungtas Gražiškių vaikų lopšelis – darželis „Pušėlė“, kuriame veikė ikimokyklinio ugdymo grupė. 2008 metais čia atidaryta ir priešmokyklinio ugdymo grupė, kurią lankė 11 vaikučių.

2007 m. sutvarkytos mokyklos pirmojo aukšto ir bendrabučio patalpos, renovuota sporto salė.

2011 m. spalio mėn. pradėtas renovuoti darželio pastatas. Renovacijos darbai sėkmingai užbaigti 2012 m. balandžio mėn. Projektas „Lopšelio – darželio pastato Gražiškių miestelyje rekonstravimas pritaikant jį viešųjų bibliotekos paslaugų teikimui“ buvo įgyvendintas pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programą. Investicinio projekto vertė – 714 tūkstančių Lt. Darbais rūpinosi generalinis rangovas – Marijampolės UAB „Alvaras“.

2014-2015 m. buvo apšiltintos gimnazijos sienos, naujai uždengtas stogas, sutvarkyta dalis aplinkos. Aplink ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo grupių patalpas trinkelėmis buvo iškloti takai, sutvarkyti pagrindiniai pastato laiptai.

2013 m. rugsėjo 1 d. prie gimnazijos prijungtas Klampučių pagrindinio ugdymo skyrius (45 mokiniai), kuris po vienerių metų uždaromas. Nuo 2014 m. rugsėjo 1 d. vykdoma Gimnazijos struktūros pertvarka - Gražiškių gimnazija papildoma Bartninkų vidurinio ugdymo skyriumi (Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos 2014 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. B-TS-997).

XIII. Svarbiausių mokyklos istorijos įvykių, faktų, skaičių apžvalga ir analizė 1946-2015 m.

Iš 1946 metais įkurtos Gražiškių progimnazijos „rūbo“ 1949 metais išaugusi nepilna gimnazija, vėliau pavadinta vidurine mokykla, lydima mokytojų ir mokinių tremčių į Sibirą, įkalinimų sovietiniuose lageriuose bei kitokių šėtoniškų golgotų, savo brandą pasiekė 1953 metais išleisdama į gyvenimą, kaip anksčiau minėta, tragiškiausiu likimu pažymėtą savo I-ąją laidą.

Iš viso nuo 1953 m. iki 2016 m. išleistos 63 laidos ir brandos atestatus gavo **1276** abiturientai.

Didžiausio suklestėjimo mokinių skaičiumi mokykla pasiekė XX amžiaus 7-ojo dešimtmečio pabaigoje ir 8-ajame dešimtmetyje, kasmet turėdama gerokai daugiau kaip 400 mokinių. Brandžiausi mokslo metai buvo 1971-1972 ir 1972-1973. Šiais mokslo metais mokėsi po 462 mokinius, 1973-1974 m. m. - 448 mokiniai. Vėlesniais mokslo metais mokinių skaičius nesiekdavo 400.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę (nuo 1990 m.), daugiausia mokinių jau buvo tik XXI amžiaus pradžioje: 2001-2002 m.m. – 360, 2003-2004 m.m. – 366 mokiniai.

Didžiausios abiturientų laidos išleistos: 1954 m. – 38 (II abiturientų laida), 1978 m. – 40 (XXVI laida), 1979 m. – 41 (XXVII laida), 1980 m. – 39 (XXVIII laida).

2010 m. gruodžio mėn. Gražiškių vidurinei mokyklai tapus gimnazija, mokinių skaičius buvo:

2010-2011 m.m. – 307 (tame skaičiuje 15 ikimokyklinukų, 13 priešmokyklinukų;

2011-2012 m.m. – 287 (tame skaičiuje 16 ikimokyklinukų, 13 priešmokyklinukų);

2012-2013 m.m. – 257 (tame skaičiuje 19 ikimokyklinukų, 8 priešmokyklinukai).

Nuo 2013 m. rugsėjo 1 d. prie Gražiškių gimnazijos prijungus Klampučių skyrių, mokinių skaičius **2013-2014 m.m.** buvo 284 (tame skaičiuje 45 mokiniai Klampučių skyriuje, 18 ikimokyklinukų, 9 priešmokyklinukai).

Nuo 2014 m. rugsėjo 1 d. prie Gražiškių gimnazijos prijungus Bartninkų vidurinio ugdymosi skyrių, mokinių skaičius **2014-2015 m.m.** buvo 269 (tame skaičiuje 20 - ikimokyklinėje grupėje, 8 – priešmokyklinėje grupėje, 33 – Bartninkų vidurinio ugdymosi skyriuje).

2015-2016 m.m. mokosi 260 mokinių (tame skaičiuje 16 – ikimokyklinėje grupėje, 16- priešmokyklinėje grupėje ir 31 – Bartninkų vidurinio ugdymosi skyriuje).

Išleistos penkios gimnazistų laidos: 2010 - 2011 m.m. – 19 abiturientų, 2011-2012 m.m. – 28 abiturientai, 2012-2013 m.m. – 12 abiturientų, 2013-2014 m.m. – 20 abiturientų, 2014-2015 m.m. – 35 abiturientai (18 – Gražiškių gimnazijoje, 17 – Bartninkų vidurinio ugdymosi skyriuje). 2015-2016 m.m. gimnazijoje mokosi 34 abiturientai (20 – Gražiškių gimnazijoje, 14 - Bartninkų vidurinio ugdymosi skyriuje).

Per visą mokyklos istoriją joje yra dirbę apie 250 mokytojų. Prie mokyklos vairo nuo 1946 m. įkurtos progimnazijos laikų yra kantriai išstovėję 15 direktorių: P.Kričinas, Vincas Kasperaitis, Vytautas Adomaitis, J.Žievys, Marija Drūtytė – Aguonienė, Albina Astromskienė, J.Grauzys, A.Jarmala, J.Karvauskas, A.Ruseckas, Juozas Rožas, Virginijus Vyšniauskas, Jonas Tamošaitis, Arūnas Serneckas ir šiuo metu sėkmingai į Europos vandenį mums visiems brangią gimnaziją vairuojanti direktorė Grita Launikonienė.

Žemai lenkiame galvas visiems buvusiems direktoriams ir mokytojams, buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams, jau išėjusiems Amžinybėn ir gyviems, išleidusiems mus į gyvenimą, jautriai prisilietusiems prie tūkstančių savo mokinių širdžių ir sielų, visam gyvenimui išlikusiems atmintyje. O gyviems – kuo geriausios kloties likusiame gyvenimo kelyje.

Malonu, kad visų gražiškėčių širdžiai miela mokykla, kurioje kažkada teko minti slenksčius ir sėdėti niekada neužmirštamame suole, taip gražiai riedėjo tautinės mokyklos kūrimo keliu, taip glaudžiai subūrė mokyklos bendruomenę, visų laidų buvusius mokinius ir jų mokytojus, kad visą vidurinės mokyklos atgimimo procesą nuolat stebėjęs šio straipsnio autorius jau 2000-siais metais visa tai

nuoširdžiai pavadino gražiu mokyklos renesansu („Gražus mokyklos renesansas ...“, Santaka, 2000 m. rugpjūčio 21 d.).

Galima džiaugtis, kad taip gražiai tuomet prasidėjęs mokyklos renesansas vyksta toliau, kad vidurinė mokykla susigrąžino jos vertą gimnazijos vardą ir jau aukštesniu lygiu, kvalifikuočiau vykdo savo šventą misiją dalyvaudama įvairiuose respublikiniuose, tarptautiniuose projektuose, konkursuose, renginiuose ir laimi prizines vietas, apdovanojami tarptautinėmis kelionėmis.

Nuoširdžiausiai tikiu, kad žavus mums visiems brangios mokslo šventovės renesansas tęsis ir toliau, garsins Gražiškius naujais laimėjimais, džiugins visų gražiškiečių gyvenimą kasdienybėje ir šventėse.

XVI. Įsimintinos Gražiškių ir mokyklos istorijos datos ir šventini jubiliejai

Metai	Įvykio turinys	Jubiliejus ir šventimo metai
1594	Gražiškių įkūrimas	425 m. – 2019 m.
1623	Pirmosios parapijinės mokyklos įkūrimas	400 m. – 2023 m.
1865	Pirmosios valdiškos pradinės mokyklos įkūrimas	155 m. – 2020 m.
1946	Gražiškių progimnazijos įkūrimas	70 m. – 2016 m.
1949	Gražiškių vidurinės mokyklos įkūrimas	70 m. - 2019 m.
2011	Gražiškių gimnazijos įkūrimas	5 m. – 2016 m.

Tikėtina, kad šie ir kiti garbingi jubiliejai bus gražiai paminėti, o šios datos lai bus atskaitos taškai tolimiems jubiliejams. Laimingi bus tie, kuriems Aukščiausiojo bus leista juose dalyvauti, nusilenkti sudėtingą, išskirtinai tragišką, bet garbingą istoriją turintiems Gražiškiams ir mūsų visų mokslo šventovei, skaudžiai paženklintai mokytojų ir mokinių kančiomis sovietiniuose lageriuose, tremtimis, aplaistyti pedagogų, mokinių, jų tėvų ir artimųjų, visų gražiškiečių ašaromis.

Albinas Petrulis,

pedagogas, Gražiškių vidurinės mokyklos
II laidos (1954 m.) abiturientas,
klasės seniūnas

Už aktyvų ir nuoširdų dalyvavimą „Gražiškių mokyklos istorijos“ paruošime dėkoju:

Gritai Launikonienei – Vilkaviškio r. Gražiškių gimnazijos direktorei,

Redai Kulikauskienei – mokytojai,

Editai Naidaitėi – mokytojai,

Evaldui Plečkaičiui – kompiuterinių sistemų specialistui.

**Tebūnie tai mūsų bendras projektas švenčiant mums brangios mokyklos progimnazijos 70-metį,
pamatas tolimesnei šios Istorijos tūšai...**